

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

XVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

altari assistere, & virginem Editham, luce & candore conspicuam, dilectum patronum hisce compellere verbis: Scis pater, quid de me diuinæ gratiæ placeat. Tu ergo summi consilij interpres, & diuinæ voluntatis legate, huic aduenæ, qua fide & auctoritate ipsum huc inuitauerim, expone. S. Dionysius ait: Animaduerte frater, visionem, quam nuper vidisti, veram esse de huius dilectæ domine declaratione. Digna est enim, quam terrigenæ veneretur, quæ inter cælicolas meruit coronari. Dignum est honore hoc corpus, hoc templum virginæ pudicitæ, in quo amator virginæ regnauit Dominus Rex gloriæ. Eius etiam gratissima Christo suffragia, mortalibus sunt necessaria. Ità ergo tertio Nonas Nouembris corpus sanctum è terra leuatur, & omnia sic, vt prædictum erat, inueniuntur.

Monachus quidam Glasconiæ, Edulphus nomine, collectam temerè in rugam à corpore sancto tunicam præcidit, simulque sanctum corpus ferro percussit. Confestim sanguis indè copiosus, perindè vt solet ex vena incisa, prorupit, atque in vestes & pauimentum manauit. Territus frater temerarius, ferrum cum sacra rapina projiciens, in faciem tuit, admissum facinus lachrymis expiare contendit. Surgens indè, nullum prorsus cruorem vidit. Itemque soror quædam, vt conata est de vitæ sacri capitis partem abscindere, miro modo impedita est, vitali capite se attollente, & temerariam illam minaci indignatione deterrente.

Cap. 9.
Sanguis
multus ex
eius defun-
ctæ corpo-
re manat.

Clerici Pictorum in capsâ circumferebant sanctum confessorem Iuuium, atque in sanctæ virginis cœnobio honorificè suscepti, in altari beatæ Edithæ sacras reliquias deposuerunt. Cumque indè recedere vellent, tanto pòdere reliquiæ illæ altari inhæserè, vt nulla ratione possent amoueri. Plorant igitur aduenæ, eiulant, vestes scindunt, capillos vellicant. Tandem re desperata, receptis duobus millibus solidorum à Vulfrude Abbatisa, in sua tristes abièrunt.

Cap. 10.
S. Iuuius
confessor.

Canutus Rex in sacra Pentecoste apud Vuilthoniam inter edendum crebrò cachinnum sustollens, nunquam se crediturum aiebat, Editham filiam Regis Edgari, sanctam esse, cuius pater libidini semper ac tyrannidi addictus fuisset. Cõtradixit autem illi Ednotus Archiepiscopus, qui tum aderat, statimque virginis tumulum aperuit. Illa verò cingulotenus se erigens, in contumeliosum Regem impetum facere visa est. Tum ille præ metu consternatus animo, humi ceu exanimis corruit. Tãdèm autem respirans, lætus erubuit, suæque temeritatis veniam poscens, sanctam virginem deinceps in multo honore habuit: ortaque quandoquè in mari tempestate, eam inuocauit, & serenitatè reddita, ad portum optatum appulit. Aldredus quoque Eboracensis Archiepiscopus, in mari Adriatico in magnum coniectus discrimen, sanctam virginem inuocauit, eaque mox visibiliter ei appàrens, Ego sum, inquit, Editha. & quamprimum tranquillitas restituta est.

Cap. 11.

Nota mira-
culum.

Vsurpauerat quidam terram sanctæ Edithæ, & morte obrutus, sine pœnitentia decesserat è vita. Paulò post autem surgens, dixit: Succurrite amici, subuenite omnes fideles Dei. Ecce sanctæ Edithæ indignatio intolerabilis, ab omni plaga cæli & terræ hanc infelicem animam excludit, sui que iuris inuasorem nusquam consistere permittit, & neque in hoc corpore durare, neque mori me finit. Reddita autem terra, quam abstulerat, confestim animam expirauit.

Cap. 12.
Vide quid
patiantur
vsurpatores
rerum Deo
dicatarum.

VITA SANCTI LAMBERTI EPISCOPI TVN-
GRENsis ET MARTYRIS, AVTHORE STEPHANO

Episcopo Leodiensi, qui claruit Anno salutis 910. Stylum nomibilib
correxerit, vbi visum fuit, F. Laur. Surius.

PROLOGVS AVTHORIS AD HERMANNVM

Archiepiscopum Colonensem: in quo non est stylus mutatus.

OMINO patri Hermanno Archipræsuli Stephanus humilis Tungrorum Episcopus. Cùm quotidie aliorum explorari con-
certetur actio, ac si quid reprehensibile infuerit, maculare non
differat probrosa intentio: detergenda penitus diffinitur culpata
contagio; per quam & blasphemantium iam cesset cachinnalis
irrisio. Nam à quibusdam nobiscum agētibus festum sancti Lam-
berti, qui literaria videbantur sibimet scientia præditi, non mini-
mum

Tungrones
Episcopi,
hodie Leo-
dieneses di-
cuntur.

Bb m m

mum sumus despectuosis risuum iniurijs lacessiti, quandoquidem priscorum haudquaquam cato eloquio edita legebatur apud nos praefati patris vita & passio, atque nulla propria officiorum cantabatur modulatio. Abhinc sanè frequenti fratrum nostrorum precamine rogatus, sapissimis vicibus extiti coactus omnia ea suscipere inuouanda proprii impensione sensus, notamque huius infamiae à nobis propellendam omnibus. Illis verò super hoc multimodè argumentantibus, & agendum quamplurimorum similitudine stipulantibus, animum reuocans restiti, mente affixus, idque quod monerent, an bonum foret, procerà hæsitatione intrà memetipsum questus. Ecce tandem anguis syllogismicus per flexos globos latè sinuatus, linguisque tristulcis squamea colla tumidus, lumina mei cordis infundendo mersus, huiusmodi dialecticæ nuncius mihi adstitit, fatus: Omne, inquit bonum, vtile & omne vtile, bonum. Vtile bonum, nullum malum: nullum malum, vtile bonum: nullum bonum, omne malum: omne malum, nullum bonum. Ergò creatorem in suis sanctis laude celebratum, celebranti creaturæ in suis studijs vtile bonum: quodque meliorando optimum, nullum probatur existendo malum. Econtrà, quod absit, (nam fors omnia versat) negligèdo relictum amborum esse, nullum continet bonum. Tum equidem ei veracius credens, quæ vera à falsis iugi more solet esse fecernens, aliquid monitæ utilitatis consequi ex eo malui gestiens, quam muti tenacitate silentij, laboris fructu carere negligens. Hoc itaque deliberatiui generis consilium magis eligendo pertractans, inuoco non Dryades nymphas, nec clamito Naiades,

Dialectica docet vera à falsis fecernere.

Carmina quæ prodant, versus & commata dedant.
Nec peto Mercurium lingua, sermone superbum;
Qui pennata * ferat citius discudere verba!
Sed verum Dominum, cunctorum supplico Regem;
Omnia qui tribuit, nunquam dispendia sentit,
Famine cuncta iubet, nil prorsus iussa retardant.
Arce poli residet, terram pontumque gubernat;
Omnia sic penetrat, ceu pugno cuncta recludat.
Is pater & proles, nec non & spiritus almus:
Subsistens trinus, sed substans creditur vnus.
Personas numerat nam substantia ternas:
Esse tamen proprium, numerat substantia nullum.
Det pedibus lucere meis, det lumina cordis;
Auxilium misero dignetur dèdere vernæ.

In Deo tres substantiæ sue personæ, & vna substantia.

Enimverò neque fastu superbiæ tumens, neque quenquam patrum contemptui habens, quinimmò prælibatæ utilitati parère libens, stylo præpollentioris ingenij eandem acceleravi comens. Exindè musicæ artis ratione authentica, subnectuntur cum antiphonis responsoria noua, in quibus ordini lectionum respondet series tonorum, quatenus sibi æquando extendi queat numerus horum. Adhuc etiam animi nisu extat delectabile, in tanti patroni immorari laude.

Cantica quaproptèr, Musæ decompta lepore,
Succinctim replicant, ac eius gesta renarrant.

Quæ omnia pater tuo sensui corrigenda committo,
Notitia veri, quo nunquam fallere nôsti:
Falsa sed exuris! prosternere cuncta moliris.
Quæ maiore fide debent, quam sensus, haberi.

Quocircà in soliditate tui pectoris iam requiescat meæ vacillatio mentis, viritum defensâ, si quidem meretur, pedo tuæ pastoralitatis! sin autem, secretim castigata leni virga tuæ paternitatis.

VITÆ

LLVSTRIS martyr Lambertus, æterno Regi sacerdos charissimus, ex insigni prosapia in oppido Traiectensi ortus est. Porro puerulus apud parentes Christianissimos degens, cum iam esset bona indole, illam teneram ætatem, sacri baptismatis vnda expiata, Christo Domino consecrauit, seque totum, quantum quidem pro eius ætatis captu & nôrat, & poterat, ad Diuinam studuit conformare & accommodare voluntatem. Quam ob rem, diuina id agente gratia, cognati eius vna animi sententia statuerunt, vt quem ab ipsis primæ ætatis initijs vitæ sanctimonia commendaret, literis discendis adhiberetur, & scientiæ autoritas adminiculo ei esset ad attingendum summæ perfectionis apicem. Hoc itaque consilio atque hac deliberatione, diuina clementia eam moderante, puer forma conspicuus, ingenio mirè docilis, viris doctissimis traditur literis institutus. Itaque ecclesiastica religione admodum fit insignis, & cælestium mysteriorum feruenti amore medullitis inflammatur: tantoque celerius liberalium artium fluenta epotauit, quanto ardentius totum sese in Dei amorem transfuderat. Nec eum latere potuerunt etiam obscura quæque, quandoquidem ad discendum nulla intercedit mora, vbi doctor est spiritus sanctus.

Septembris 17.
Cap. 1.
De Traiecto ad Mosam dicit.

Adhibetur discendis literis.

Tandem diuinis literis eruditus, & monasticis disciplinis præclare instructus, puer pius & bonus, apud se constituit ad paternam redire domum. Itaque reuertentem ad se parens humanissimus comiter excipiens, animaduertit eum animi pietate & religione non mediocriter pueritiæ annos excedere. Lætabantur ambo Lambertus honore patris, & pater filij sui Lamberti rectè factis. Porro sanctus & strenuus puer totis viribus in id incumbens, vt posset in virum perfectum euadere, quem admodum Psalmographus ait, ibat quotidie de virtute in virtutem, præparans sese ad illa quandoquæ suscipienda & peragenda, quæ incommutabilis Dei prouidentia ex omni æternitate per illum fieri voluit. Etsi autem ætate esset iuuenis, at morum tamen grauitate & maturitate grandævus videri poterat: vitabat iactantiam, pompam & fastum seculi magno animo. calcabat, quicquid habere poterat, in pauperes erogabat, in cælo thesauros suos condens, vt illic eos possideret, cum vita hac caduca feliciter absolutus, illa semper duratura felicitus perfrueretur.

Cap. 2.
Primo præptore vltus est S. Landoldo.

Psal. 83.

Per id tempus sanctus antistes Theodardus, Christi clarissimus martyr futurus, vir sacerdotali reuerentia plenus, & in conspectu Dei sacerdos meritò prædicandus, apud Traiectenses pontificiam obtinebat dignitatem. Ei memorabilis adolescens Lambertus, nobilitate eximia, corporis forma elegantissimus, in regia aula educandus traditus est, vt instar lapidis preciosi, multis modis ex politus, idoneus & aptus fieret cælestibus capiendis ornamentis. Tum verò Lambertus, Christi columba, fellis expers, alumnus laudabilis, solerter se accommodauit magisterio antistitis Theodardi, venerans eum tanquam dominum, diligens vt patrem charissimum, in omnibus illi morem gerens, vt decebat seruum Dei. Ex tanti enim patris conuictu & consuetudine augebatur propensius cælesti gratia, dirabatur locupletius sapientia, quotidiana meritorum accessione crescebat. Quod sanctus antistes tacite contemplans, subtili indagatone perscrutabatur, facileque conijciebat, qualis & quantus futurus esset. Atque ea causa omni animi benevolentia & amore eum complectebatur, vt potè futurum quandoquæ gratissimum sibi successorem. At ille tanti sacerdotis amore fruens, & ab illo præclare diuinis literis imbutus, geminæ charitatis præceptum accuratè implebat, diligens tota mente Deum, & sincero amore proximos complectens sicut seipsum. Præsentia ducebat pro nihilo, quemadmodum etiam puer se facturum promiserat, nec quicquam alicuius pensi habebat, nisi quatenus saluti æternæ conducere. Cælestibus verò animo inhiabat, seque illi holocaustum offerre gestiebat, qui ipsum singulari quodam sui desiderio affecerat, ita vt extra illum nihil appeteret.

Cap. 3.

Traditur S. Theodardo Episcopo, cuius vita supra habetur 10. Septembris.

Multum proficit apud dictum Antistitem pietate & sanctitate.

Postquam verò ab impijs interfectus, beatitudinis palmam Theodardus obtinuit, fidelis Traiectensis ecclesiæ populus, pio pastore orbat, magno studio inquirere cœpit aliquem illi sanctitate parem, quem in eius locum subrogaret. Diu omnibus

Cap. 4.

S. Lambertus recusat
Episc. operari.

& accuratè perquisitis, Lamberto nullus sanctior repertus est. Eum igitur sanctimoniam honore cumulatam, parsimoniam illustrem ornamentis, sancti spiritus gratia operante, vniuersa Traiectensis plebs Episcopum elegit, & in magistri locum succedere voluit. Regia quoque celsitudo & palatii proceres, eius fama comperta, sine mora censurè eum in cathedra pontificia collocandum. At vir pius & mansuetus, omni bonitate refertus, & in vera humilitate à Christo benè fundatus, tanta se functione indignum, multis modis docere conabatur. Grandis honos est, inquit, fratres mei, Episcopi ministerium, sed eius honoris graue est pondus: Ego verò me illo honore prorsus indignum pronuncio, nec possum suscipere, quod vultis. Non mihi vires suppetunt, non adsunt opera sanctitatis. Vitæ innocentis tramitè me minimè tenere agnosco, & idcirco Ecclesiasticæ rectitudinis gubernacula sumere reformido. Ad eiusmodi autem excusationum argumenta plebs Traiectensis respondit in hunc modum: Generis nobilitate polles, meritorum splendore conspicuus es, moribus ornaris, pietate excellis, nemo te est præstantior. itaque pastor noster eris. Deinde vulgi more frementes, & strepitu populari in eum irruentes, simul omnes dixerunt; Lambertus cuius noster, operum bonorum copia celebris, velit nolit, Episcopus noster erit. Sic est voluntas Dei, sic regni principes statuerunt. Illum omnis elegit Clerus, populus vniuersus acclamauit. Sed cum vir humilissimus necdum totus his precibus assentiret, acris commoti & diuino instinctu accensi, à maximo vsque ad minimum, vna voce omnes dixerunt; Non nos, Lamberte, diutius protrahas: sed pro certo nôris, te etiam inuitum fore Episcopum nostrum, & pastorem Traiectensium. Ità ergò omni Clero exclamante, & utroque sexu vociferante, voces in cælum tollebantur, & Lamberti animus nonnihil de suo rigore remittebat. Tandem assentit eorum precibus, & munus pontificium suscipit, nè venisse videatur contra obedientiam, quæ solet cæteras virtutes habere comites.

Coactus tandem assentit electioni.

Cap. 5.

Episcopus factus, vniuersi sanctissimi.

Ità ergò Dei dextera exaltatus, & Episcoporum benedictione consecratus, beatus Lambertus Traiectensis ecclesiæ factus est Episcopus. Eum autem perpetuæ religionis apicem adeptus, pietatis studuit augere opera, pontificia dignitate auctus. Macerabat quotidie holocaustum Domino, non ex pecoribus, sed à suo ipsius corpore. Nec intermittebat Missarum solennia, salutiferæ passionis Christi memoriam celebrans, offerensque Deo pro illis sacrificium, pro quibus se illi nouerat rationem redditurum. Erat facie iucundus & hilaris, mente serenissimus, sermone suauissimus, conuersatione mitissimus, terrenis oblectamentis emortuus, diuinitus spiritualibus florens. In domo eius erat veritas & gloria: in operibus eius relucebat æquitas & iustitia. Continuis erat concionibus habendis intentus, eos, qui peccauerant, sermonibus veritatis coarguens. Desides obiurgabat multa adhibita in reprehendendo moderatione: virtutum studiosos & rectè agentes obsecrabat, paternas eis adhortationes adhibens. Multa erat in illo eleemosynarum largitas, multa miraculorum copia. Admonebat omnes doctrina salutaris, exemplis informabat. Nec scribendo quisquam, nec dicendo satis explicare poterit, quæ bona vir fortis & strenuus verbis docuerit, rebus & factis executus sit.

Vacat eleemosynis. Claret miraculis.

Cap. 6.

Est charus in primis Childerico Regi Francorum.

Cum autem non posset lucerna calitis candelabro imposita, latere sub modio, cœpit inter suos haberi præcipuus. Interea lögè lateque sanctitatis eius fama sese diffundente, ad notitiã quoque Childerici Regis peruénit, qui ea tempestate apud Francos regno potiebatur, Lambertum Traiectensis ecclesiæ Episcopum, in Christi famulatu & cultu neminem in terris parem habere. Inde adeò factum est, vt Rex ille præcipuo cum honore & veneratione prosequeretur, & inter amicos illius primas Lambertus obtineret. Erat Princeps amabilis in regni palatio: Antistes Lambertus amabilis in Regis consilio. Principis prouidentia procerum facta dirigebantur: Antistitis prudentia ea tractabantur, quæ essent reipublicæ salutaria. Merito prædicandus Rex & eius exercitus, quod tanti præfulis iussis parerent. Verumenimvero

Quauis multa Deo seruirent, crimine victo

At tamen hortator scelerum, per corda malorum

Effudit virus, gaudens in peius abire

Omne genus hominum, cælos nè possit adire,

Eam ob rem commouit odia, excitauit iurgia, turbauit Ecclesiæ pacem, posuit firmamentum regni formidinem, rabie crudelitatis hominum pectora adeò incendit, vt iam non viderent cælum, nec recordarentur iudiciorum iustorum.

Cum

Cum ergo id genus multiplex virus per satanæ ministros admodum effusum esset, princeps regni Childericus Rex inclytus occisus est: moxque inuidiæ pondus & hostile odium in Christi seruum Lambertum concitatum est: eaque inimicorum rabie magis magisque grassante, & inuidia diaboli nequiter exardescente, Lambertus eximius Christi sacerdos, honore & dignitate sua priuatur, è sede sua exturbatur sine causa, pro dolor, regia prosternitur celsitudo, impiorum iniquitas præualet, faceret dotalis sanctitas ignominia afficitur, iustitia profligatur. Eheu cogor scriptis depromere rem tum reuera gestam. Traiectensis ecclesiæ cathedram latro Pharamundus inuasit, curam & ministerium pontificium homo miserrimus ad mundi pompam, non ad vitæ sempiternæ obtinendam palmam, accommodauit. Vsurpauit præsulum, dominium sibi vendicauit, latro animarum, Ecclesiæ publicus prædo effectus, temerariu sacramenta Domini corporis, contaminauit fastigium Canonice integritatis & rectitudinis, violauit sanctuarium, prophanauit sacerdotium, confudit religionem, immutauit ordinem, æquitatem oppugnauit, à iustitia prorsus abhorruit: noluit habere benedictionem, nec timuit sibi maledictionem assequere. Nullum facinus execeratus est, nullum flagitium in se non admisit. Verbis & factis satis declarauit, qua animi intentione & consilio ecclesiæ regimen sibi usurpasset. Plura referre pudet ex ijs, quæ homo fallax & dolosus gessit.

Cap. 7.
Childericus Rex interficitur.

S. Lambertus è sua sede pellitur.

Pharamundus eam occupat, homo flagitiosus.

Psal. 108.

At Lambertus Christi athleta, moderatè ac placidè omnia ferens, sedem suam reliquit, curam ouium illi commendans, qui eas & baptismate abluerat, & sanguine redemerat. Cumque discederet vir mitissimus, tametsi conuicia in eum iactarentur, & iniurijs afficeretur, nunquam ira commotus est. Porro omnis populus eius abitu lugebat. Clerus totus lamentabatur, pariterque eum cum multo gemitu prosequentes, dicebant, Cui nos committis pastor vigilantissime? Cur nos deseris sacerdos sanctissime? Quid ita relinquis gregem tibi addictum, & supplicem Clerum? Quis iam nos ab hostis insidijs tuebitur? Quis orabit Deum pro nobis? Quis pestes depellet? Inuadent nos lupi rapaces, dilaniabunt hostes ferocissimi. Nemo erit, qui abigat, nemo, qui profliget. Tu stabilitas fortium, instaurator debilium, in aduersis propugnator, in prosperis decus, tu consolator pauperum, adiutor orphanorum, viduarum perfugium. Te planè comitabimur omnes: tecum pariter moriemur vniuersi. Si superbi te despiciunt, si filij Belial persequuntur, nos oues tuæ, te & diligimus & veneramur. Fit cælo clamor fratrum, lachrymæque gementum. Tunc pater cuius, lachrymis ita satur obortis, Pro re pauca loquar. Non pastor deerit vobis, non cura salutis. Vnū est, quod mando, repetens iterumque monebo: O filij charissimi, & oues illius summi pastoris, seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Declinate à malo, & facite bonum: vt adsit vobis fortissimus adiutor, qui est veracissimus in promissis, nec sinat perire, quos redemit passione sua Christus Iesus Dominus noster, qui est benedictus in secula.

Cap. 8.

Clerus & populus multum dolent eius obitu.

Psal. 2.

His dictis, sacras manus sustollens, & oculos ad cælum dirigens, benedixit Clero & populo, Christi eos signo communiens: exosculatisque omnibus, cum paucis comitibus profectus est ad monasterium Stabulense: vbi vir memorabilis, separatus à custodia Domini gregis, cum senatoribus cæli intrâ terrestri paradisi curiam versabatur. Degebat tum illic sub disciplina regulari monachorum coetus, quorum conuersationem in cælis esse, multarum virtutum documenta prodebant. Inter quos etsi ille ordine extremus, at sanctitate primus fuit, vltimus numero, præcipuus pietatis ac deuotionis studio. Eum patres monasterij haud aliter atque charissimum parentem colebant: fratres vniuersi cæli domino & patri reuerenter assurgebant, & quem Dominus Iesus sua gratia persuaderat, omnibus bonis charus & amabilis erat. Ille vero degens in eo monasterio, totis viribus Domino seruebat, summo perè cupiens illi placere, cui se templum dedicauerat. Incumbebat in preces creberrimas, idque tanto liberius, quanto à cura pastoralis absolutior. Quæ ille erga prælatos humilitate, qua erga omnes eomitate & benignitate usus sit, nemo neque verbis exprimere, neque scriptis comprehendere potest. Frugalitatem verò & abstinentiam in eo prædicari quid attinet, quando eam adeo sectatus est, vti ipsa corporis macies eum Domino testaretur in omnibus gratum & acceptum in odorem suauitatis?

Cap. 9.

Exul degit sanctissime in cenobio Stabulensi.

Quid verò ad cumulum perfectionis eius, Dei omnipotentis benignitas ostendere voluerit, non est silentio premeendum, sed succinctè commemorandum. Quadam nocte, simul illo cum fratribus quiescente in dormitorio, visum ei fuit clam è lectulo

Cap. 10.

furgere, vt attentiori animo posset diuturnis precibus vacare. Cùm autem alterum è calceis acciperet, alter è manibus lapsus & pavementum feriens, fratrum quietem interturbauit. Experges factus igitur cœnobij pater, & huius arcani ignarus. Quisquis, inquit, illè est, cuius culpanda temeritate isthuc modò accidit, pro nostra consuetudine mox se conferat ad Crucem, & quod negligentia admisit, obedientia expiet. Mox B. Lambertus sacerdos patiētissimus, spe firmissimus & lætissimus, Abbatis præcepto libenter paruit, & ad Crucem tranquillo & prompto animo properauit: nec quicquam tulit secum, quo aduersus immane frigus se maniret, præter vnicum, quo indutus erat, ciliciū. Et quidem nox illa erat gelidissima, & multa glacie ac niue aspernima. Sed ardebat in pectore beati viri flamma spiritus sancti: quo fiebat, vt externi frigoris cruciatum contemneret. Cùm sic autem sub Cruce staret illa sacrosanctæ Trinitatis hostia, & sine intermissione Dominum saluatorem deprecaretur, cælum, vt certò nobis persuademus, eius purissimis patuit precibus, & ad diuinæ maiestatis aures illæ penetrarunt: cumque illud Dauidicum mente psalleret, & ore depromeret. Quando veniam & apparebo ante faciem Dei: actum est diuinitus, vt gallorum cantus tempus solitum anteuertret. Surrexerunt itaque fratres religiosi, vt more solenni vigiliis agerent. Tandem omni officio conuenienter expleto, omnes è templo egressi sunt, cupientes ignem struere, vt acerrimi frigoris iniuriam à se propularent. Eo structo, auidi ad eum omnes accurrunt, atque omni ex parte eum ambientes, sese calefaciunt. Interim Abbas cunctos circumspectans, videt beatum Lambertū non adesse. Quærit ex alijs, vbinam sit sacerdos venerabilis. Respondent fratres illum esse, qui iussus sit sub Crucem se recipere. Tum Abbas humanissimus multo stupore affectus, grauiter suspirat, imoque ducens è pectore vocem, ait: Heu me nimium infelicem, quæ me demètia cepit, vt innocentem damnarem, & sacerdotem gelu horridissimum perpeti cogerem? Id planè facinus est execrabile.

Cap. II.

Psal. 50.

Abbas cum fratribus pœunt veniam à sancto viro.

Vir sanctus fratribus benè precatur.

Sic dixit moerens: deinde versus ad adstantes. Ite fratres, inquit, ite celeriter, rogatè obnixè patrem nostrum, vt ad nos quamprimùm se recipiat. Mox illi properè abeuntes, inueniunt virum sanctissimum & mitissimum sacerdotem in frigore & nuditate Domino mirabiliter psallentem: Cor contritum & humiliatū Deus non spernis: sed benignè sacrificium nostræ seruitutis accipias, vt edificentur muri Hierusalē ad tui nominis gloriam, quod est benedictum in secula. Cumque cōstantissimus Domini confessor, gratum spiritus sancti sacrarium, ad ea, quæ in Psalterio sequuntur, animi sui intentionem dirigeret, fratres assistunt, omnium nomine veniam petunt, Abbatis iussu sic ei dicunt: Dulcissime pater, orat & obsecrat Abbas, vt ad fratres ocyus accedas. Non recusat beatus antistes, sed cum eis properat ad domum, in qua fratres erant pellendi frigoris causa. Postquam autem domus limina attingit, facies eius beatissima mirè resplenduit. Tum Abbas cum fratribus vniuersis ad eius vestigia aduolutus, Ignosce, inquit, pater venerabilis, ignosce fratribus tuis, nec imputes nobis, suppliciter rogatus à nobis, quod insipienter aduersum te egimus. Miserere deprecantibus, da veniam dolentibus. Ad quæ sanctus Episcopus respondit: Nè, quæso, charissimi, nè sic loquamini. Surgite ocyus, & meis potius erratis vos ignoscite. Nihil in me peccatis, quod ego vobis cōdonare debeam. Ità ergo illis erectis, & multum adhuc anxius, lætus & iucundus dixit pater ille amabilis: Quæso, patres, faceat perturbatio omnis. Non me fregit aut terruit frigoris acerbitas. Adfuit enim mihi protector vitæ meæ, custodiens me in ea afflictione, & pro sua indulgentissima misericordia audiuit preces meas. Quamobrè gratias illi agite, & sanctum nomē eius benedicite. His dictis, manibus in cælum sublatis, fratrum collegio benè precatus est, ità dicens;

O Deus omnipotens, caelestia lumine complens,
Qui cælum, terras, pontum ditioe gubernas,
Vt sint cuncta tuis in tempore subdita votis:
Hos, exposco, tuos benedic per secula seruos;
Protege ab insidijs, serua virtutibus almis;
Donèc te videant, & cæli regna capeasant;
Te tribuente, Deus, qui nunc & semper in æuum
In triplici virtute tuè benedictus haberis.

Postquam omnes responderunt, Amen: sic fiat, Deus? facile perspexere vniuersi, non mediocribus virtutum ornamentis diuinitus instructum beatum Lambertum. Cupi-

Cupientes autem illi charitatis officia exhibere, & post durum & intolerabile illud cum frigore certamen, amantissimum patrem recreare volentes, balneum illi appararunt, & nitidis eum vestibus induerunt. Ità fortissimus Christi miles & patientissimus antistes, post obedientiam honoratur, post victoriam sublimatur: nec tamen quantum commeruerat illa tolerantia sinceritas, sed vt potuit mortalium facultas.

In huiusmodi virtutum insignijs degebat illic Lambertus Christi victima, sacerdos Dei & hostia quotidiana in odorem suauitatis, mundo huic crucifixus, viuens Deo redemptori suo: à pestiferis hominibus deiectus, à beatissimis caelestis patrie ciuibus erectus: expulsus è ditione pontificia, in aternitatis collegium ascitus: ouium curam coactus deserere, & ad caeli palatia inuitatus. Interim verò infelix Pharamundus, qui Traiectensem ecclesiam inuaserat, filius iniquitatis, falsò dictus pastor ouium, rectius appellandus angelus tenebrarum, propter flagitia sua, multis eum criminantibus, non solum à sede illius ecclesiae eiectus, sed etiam à tota prouincia illa exclusus est. Septem annis solo nomine Episcopus ibi fuit, nullo bono opere Episcopum se exhibens: vt non immeritò illum fideles in terra persecuti sint, qui manifestè erat Deo inuisus & contrarius. Sub eo autem plebs valdè dilacerata, & tandem Dei miseratione clementer liberata, summoperè in eam cogitationem & curam incubuit, vt egregium antistitem & humanissimum patrem suum Lambertum recuperaret. Per id tempus Pipinus apud Francos principatum obtinebat, vir armis strenuus, & diuinæ religionis cultor præcipuus. Is beati Lamberti comperita sanctitate & mansuetudine, misit legatos ad Stabulense monasterium, qui sanctum Lambertum repeterent, orarentque eum, nè grauaretur ad Regem se conferre, & suam occupare sedem. Legati vbi ad eum venerunt, ità eum appellarunt; Te, pater, Rex obsecrat, omnisque populus flagitat, vt à monasterio egrediens, gregem, quem ante hos annos relinquere compulsus es, recipias, opusque Domini abs te inchoatum, ad finem perducas. Tum vir sanctus cum lachrymis ità respondit; Fateor me ecclesiam meam non sic gubernasse, vt par erat: nec ità vixisse, vt debui. Non sum itaque dignus, qui posthac pastoris fungar ministerio: nec sanè præesse appeto, qui nulli prodesse queam. Legati dixere ad eum; Te virorum nobilissime, te sacerdotum doctissime per amorem Dei obsecramus, per proximorum charitatem obtestamur, vt nobiscum reuertaris, & ouium tuarum curam recipias. Ille verò altius suspirans, rursus respondit; Equidem refutare non audeo, fratres mei, quod dicitis. Regis iussu contemnere non deo, proximis meis inferuire, vbi res postulat, cupio. Itaque incunctanter ibo vobiscum, & quod iubetis, aggrediar. Potest autem Deus id perficere, & ad optatum perducere finem.

Ità demum beatissimus confessor Lambertus, iam multiuaria examinatione probatus, ad propriam sedem reuersus est: & exul sacratissimus, insigni patientia conspicuus, gregem recepit suum, eumque & præclare defendit, & infatigabili studio custodit. Quanta verò, illo redeunte, apud omnes extiterit exultatio, nec doctissimus quisque possit pro dignitate explicare. Exultabant etiam ipsi supernæ Hierusalem ciues, sacrosanctæ Trinitati gratias agentes immensas. Gaudebat omnis illa regio, laudantesque Deum, non tam excelsa voce, quàm mente pia & deuota, dicebant omnes; Agamus Deo gratias, quoniam visitauit nos oriens ex alto, & restituit nobis Dominus pastorem nostrum, & custodem vigilantissimum. Erat hæc & Regis & populi, diuitem & pauperum communis gratulatio, & vbiqùe audiebatur vox laudis & gratiarum actio, emeritusque miles, multiplici afflictione purgatus, ouium suarum laude & prædicatione efferebatur, & in Traiectensi sede honorificè reponebatur.

Præstino igitur honore affectus, tanta sanctitate enituit, quanta decebat Dei pontificem pollere. In eius pectore sinceritas & diuinæ legis plenitudo: in ore eius veritas & mansuetudinis pulchritudo: in consilio vigor & prudentia: in actionibus æquitas & multa copia: in conuersatione innocètia & castitas. Erat fide constantissimus, spe firmissimus, charitate integerrimus, singulari prudentia, temperantia, fortitudine & iustitia ornatus, bonorum operum studio eximius, doctrina & virtutibus admirabilis. Auxera teùm caelestis pater vitæ meritis, & miraculorū gloria illustrarat. Non respiciebat ille personas potentium, sed morum potius elegantiam attendebat. Quos nouerat religiosius viuere, eos maiori honore prosequabatur. Omnibus omnia factus erat, vt omnes lucrificeret. Intra septa domus eius, nunquam ornabatur sedile illius,

In tanto frigore conseruabatur diuinitus illius.

Cap. 12.

Pharamundus è tota ditione pellitur.

Iste Pipinus 2. maior domus Fræcia, fuit Caroli Marcelli pater.

Cap. 13.
S. Lambertus redit ad sedem suam.

Cap. 14.
Catalogus virtutum eius.

Non respicit personas potentium, 1. Cor. 9.

illius, sed humili mente apud se reuoluebat, quid in vita futura possessurus esset. Vestibus non ad eò preciosis utebatur. Primus eius amictus, erat saccus cilicinus. Conabatur enim corpus humiliare in terris, vt anima posset in cælis exaltari. Inuisebat villas & oppida diocesis suæ, noueratque inuenire homines & Domino lucrati, quos aternæ hereditatis consortes efficeret.

Cap. 17.
Texandria
ethniciſmo
laborat.

Illic cõcio
natur S. La-
bertus.

1. Tim. 3.

Gen. 1. & 2.

Rom. 5.

Gal. 4.

Luc. 2.
Matth. 3.

Iohan. 19. &
20. & c.

A. Ct. 1.
Marc. 16.

Multi in
Texandria
conuertun-
tur & tota
regio Chri-
ſto confe-
cratur.
Cap. 16.

His igitur studijs intentus, & huiusmodi iustitiæ esurie semper ardens, in Texandriam profectus est, gentilibus erroribus adhuc deditam, & idolorum spurcitijs contaminatam. Cumque illic magna sermonis gratia cœpisset serere fidem catholicam, eius regionis homines in vnum collecti, veritatis præconem volunt discerpere, & post illata conuicia & contumelias atque ludibria, ignominiosa morte afficere. Eos verò ira & crudelitate feruentes, & sathanico spiritu bacchantes, confessor Domini Lambertus forti & inconcussio animo sic affatur; O viri fratres, quandoquidem mente & ratione præditi estis, audite quæso diligenter, & quæ dicturus sum, animis vestris sapienter affigite. Omnipotens Deus pater ingenuus, cuius ego seruus sum, quique solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, vnum de se genuit sine tempore Verbum, per quod ex nihilo fecit omnia, quæ sunt in hoc mundo. Quam quidem & initij & finis nesciam generationem, mente & intelligentia suspicere & admirari possumus, at oculis corporeis conspiciere nequimus. Nec pater anterior filio, nec pater filius posterior est. Ex his autem duabus personis, atque vna eademque inseparabili essentia procedit spiritus sanctus, patri & filio maiestate æqualis, & indiscreta diuinitate consubstantialis. Hæc verò in personis Trinitas, in essentia vna diuinitas, postquam ex nihilo creauit orbem vniuersum, è limo terræ finxit primum hominẽ, cuique dormienti extraxit costam, & ex ea formauit mulierem, vt ex illorum immaculata sobole desertorum spirituum ruinæ instaurarentur. Posuit autem eos in paradiso deliciarum, fecitque eis potestatem ex omni ligno vescendi, solo ligni scientiæ boni & mali esu eis interdicto, vti per eam obedientiam, creatoris sui amore exhibitam, sine morte carnis ad cælestem Angelorum patriam quandoque transferrentur. Sed proh dolor inuidia serpentis homo cupiditate illectus, à lege sui conditoris discessit, atque iram morti factus obnoxius, ex paradiso eiectus est, nec solus meritam sensit iram, sed omnem sui generis propaginem in mortiferi facinoris acerbitates & pœnas secum pertraxit. Sicque princeps mundi huius, ius sibi tyrannicum in homines vendicans, eos sibi subdidit, donec is, qui condidit carnem, ex Virgine carnem sumpsit, qua hominem redimeret ab eo præuaricationis reatu, callidi hostis malignitate euersum. Is ergo, quem ex patre dixi generationis sine tempore, ex intemerata virgine Maria in tempore natus est, atque in vtraque natura subsistens, Deus cum patre permanet, & ob redimendum humanum genus ex Virgine matre mortalis homo factus est. Atque ex Virginis vtero verus Deus & homo verus prodiens, vt homo circumciscus est, ab Iohanne in Iordane baptizatus, discipulos sibi afficiuit, plurima fecit miracula, & quod reuera erat, mundo palam declarauit. Ad extremum voluntatis suæ potestate animam suam posuit in Cruce, vt nos suo sanguine redimeret, quos diabolus à prima mundi origine captiuitatis iugo premebat. Peracto tandem passionis mysterio, & mortis imperio destructo, tertia die rediuius surrexit, naturæ priuilegium nobis restituens, quod in primo parente amiseramus. Deinde per dies quadraginta suis apparens discipulis, eos tandem in orbem vniuersum ire iussit, & peccatorum annunciare remissionem, & quod ab ipso didicissent, in omnium gentium perferre notitiam. Ijs dictis, in cælum ascendit illis adspectantibus, victorque mortis ad patris dexteram sedet. Porro discipuli sancti spiritus charismatis impleti, per orbem totum dispersi sunt, & hanc fidem omnibus prædicarunt, quam nos veram esse credimus sine vlla hæsitacione, eamque vobis in eius nomine & pro illius amore constanter prædicamus. Hæc & id genus alia beatissimo Lamberto prosequente, & mirabiliter euangelizante, conuersi sunt ad Dominum, quotquot erant præordinati ad vitam æternam. Tum verò egregius doctor & facundissimus concionator idola euertit, populum vndis salutaribus expiauit, ecclesias condidit, presbyteros ordinauit, totamque regionem illam Christo consecrauit.

In eiusmodi pietatis certamine illo forti & inuictio animo versante, & bella immortalis Regis gerente, ad triumphalem martyrij palmam, eo donante, peruenit. Erant duo fratres, homines scelesti, Gallus ac Rioldus, qui famulos beati viri multis modis

modis affligere & vexare non dubitârunt. Eos antistes patientissimus summissè admodum rogabat, sæpè etiam obiurgabat, volens eos ad meliorem frugem reuocare. At illi tanto pertinaciùs infestabant Ecclesiæ familiam, quanto id, ceu oues Christi, moderatiùs ferebant, qui ab eis vexabantur. Itaque pontificis clientes & cognati, qui erant generis nobilitate insignes, & rebus valdè locupletes, animi dolore & zelo permoti, illas subditorum iniurias sibi nulla ratione ferendas, sed maleficos illos oppressores persequendos statuunt, sancto Episcopo id ignorante. Illorum igitur proteruia crescente, viri clarissimi & armis strenui, bello illos petunt, & vtrunque interficiunt. Quæ res pessimè habuit Dodonem infelicem, illis sanguinis affinitate valdè propinquum. Quamobrèm eis in infando crimine succedens, superbia tumidus, consilio hebes, armis frigidus, cædè machinatur beato antistiti, quotidianasq; ei insidias comparat. Adiungit ad eam rem socios sibi, homines audaces & flagitiosos, in armis egregiè exercitatos. Cùm ijs petit Leodium, vbi tum fortè morabatur Episcopus. Eadem nocte, mox futurus martyr, beatus Lambertus, domi relictis socijs dormientibus, ad offerendas Domino preces solus exiit, in easq; diutissimè incumbens, indefesso animo ad orientem ferè solem eas produxit, totam spem suam in Domino reponens. Igneus astrigeras iam Sol migrabat ad arces, Crinibus & roseis tenebras aurora fugabat, cùm vir sanctissimus domum repetit, comites suos excitat, matutarum precum officium secum persolvere iubet. Ijs strenuè & religiosè peractis, iam vigilijs, ieiunijs & precibus vir beatus planè defessus, famulis hortantibus, lectulum petit, paulispèr quieturus. Sed frustra illic leuamentum quærebat, vbi nullam solebat ferre mollitiem. Corpus enim suum, quod diurnis ijsq; perpetuis macerabat laboribus, noctibus etiam sine intermissione affligebat. Necdum autem obdormierat, & ecce vnus è famulis domo egressus, videt hostes eminùs aduentantes. Mox redit intrò, narrat socijs quid viderit. Illi omnes multo timore correpti, non tamen audent excitare pontificem. Diù ergò intrà silentium se tenent, donè iam propè adessent inimici.

Non puto equidem omittendum hoc loco, quod omnipotens Deus quibusdam à tergo exercitum sequentibus ostendit. Viderunt enim signum admirabile, Crucis Dominicæ effigie supra Episcopi domum rutilare, tantà luminis claritate & splendore, vt nec conspici facile posset, nec vllis verbis exprimi. Quod sanè Christus Dominus idcirco mortalibus apparere voluit, vt per id liceret perspicuè animaduerti, sanctum Episcopum mundo huic & eius cupiditatibus atque desiderijs esse crucifixum. Postquam autem Dodo ferocissimus cum socijs peruenit Leodium, (author villam vocat) cœpit armis perstreperè, socios prouocare, sanctum Dei sacerdotem hincindè perquirere. Eius ergò vesani satellites, dictis eius parentes, effringunt fores, discindunt sepes, in chortem atrociter irruunt, haud secus ac lupi in agnos, Eo armorum strepitu excitatus Episcopus, surgit è lecto, manu corripit gladium, contra hostes sese defensurus. Sed confestim sententiam mutans, abijcit gladium, Dominumque sic precatur; Eripe me de inimicis meis Deus meus, & ab insurgentibus in me libera me; quoniam neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine, propter quod insurrexerunt aduersum me fortes & iniqui. Ecce synagogæ potentium quæsterunt animam meam; quam, oro, vt in pace suscipias, qui es miserator & misericors Dominus.

Hæc cum lachrymis illo orante, impij latrones procaciter insultabant, lanceasque in parietes defigentes, in domum irrumperè nitebantur. Sed duo beati viri nepotes, Petrus & Andolerus, fortiter sese illis opponebant. Ait autem Episcopus; Si me, filij, hætenùs verè amâstis, obtemperate nunc consilio meo, & peccata vestra confitemini, atque orate pro inuicem, vt saluemini. Respondit Andolerus; Ignem, pater charissime, in nos immittere conantur, vt nos pariter exuramur. Vir sanctus ait; Nolite, filij, timere ignem illorum. Potest dextera Domini nos eripere ab hoc præsentis discrimine. Illos autem, vt vereor, sempiternâ excipiet ignominia. At tamen vos, qui eius cædis participes fuistis, sententiam vltionis libentibus animis excipite, fatius est enim temporarias luere poenas, quàm apud inferos puniri igni sempiterno. Cùm sic omnes confirmasset, & sacerdotali autoritate corroborasset, nepotes iussit foras egredi, vt possent se Domino hostias immolare. Parent illi pontifici, exeunt ad hostes intrepidi, cæduntur ab impijs, à Christo in cælis eorum animæ coronantur.

Dodo insidiatur viræ S. Lamberti

Eccè quomodo vir sanctus in precibus totam ferè nocte perducatur.

Cap. 17.

Vident quidam signum Crucis supra sancti viri domum.

Irruentibus hostibus arreptum gladium vir sanctus mox abijcit.

Cap. 18.

Duo eius nepotes trucidantur.

Deindè

Cap. 19.

Et alij mul-
ti.

S. Lamber-
tus interfi-
citur.

Ad sepul-
crum eius
auditor ca-
lestis melo-
dia.

Deinde pater egregius & antistes constantissimus, in pavementum pronus proster-
nitur, brachijs instar Crucifixi expansis, & Dominum attentissimè deprecatur. Inter-
rim intrò ingrediuntur furentes aduersarij, ad vnum omnes interficiunt, quos illic in-
uenère. Vnus autem ex illis immanissimi furoris œstro percitus, in tectum ascendit,
& sanctum antistitem humili prostratum cernens, telo eum percutit. Ità vir beatissi-
mus felici martyrio coronatus, ad patriam caelestem diu concupitam migravit. Eius
sacrum corpus pauci tandem, qui illorum sicariorum manus euaserant, nauì celeri-
ter imposuère, & Traiectum aduehentes, in Apostolorum principis ecclesia honorifi-
cè tumularunt. Vbi tum sanè odor suauissimus sentiebatur, omnium aromatum
vincens fragrantiam. Nec Angelorum officia eius sepulcro defuère, qui illud custodi-
entes, caelestia illic carmina deprompserunt. Crebrò autem, qui propius habitabant,
eò se conferebant, vt possent certius experiri, quid illa sibi vellet melodia, quinam
essent illi cantores, & quidnam çanerent. Sed quo curiosius explorare cupiunt, eo
cantus ille fit remotior, retrò autem illis abeuntibus, voces percipiunt suauissimas.
Porro omnis ferè prouincia eò aduertans, luxit eius ab sentiam suprà quàm dici que-
at. Casus est martyr eximius quinto decimo Calendas Octobris, regnante Deo viuo
& vero in secula seculorum.

F. Laurentius Surius pio Lectori.

Author huius historiae sequens eum, qui primus scripsit beatissimi antistitis &
martyris Lamberti vitam, non satis exprimit veram causam caedis eius. Sunt,
qui scribant, primum authorem historiae huius, eam noluisse aperire, quòd tum ad-
huc superesset Carolus Martellus & alij propinqui Pipini principis, propter cuius
pellicem occisus est. Itaque pauca hinc libuit ex Sigeberto & alijs adscribere, vt cer-
tius norint, si qui ignorant, quam ob causam vir tantus occisus sit.

Sigebertus Chronici sui anno 698.

Vera causa
caedis S. Lam-
berti.

Sanctus Lambertus Pipinum principem increpare ausus, quòd pellicem Alpai-
dem Plectrudi legitimæ vxori suæ superduxerit, à Dodone fratre ipsius Alpaidis
Leodij martyrizatur, & Traiecti tumulatur. Idem ferè testatur in Chronicis suis
Regino Abbas, & Marcellinus presbyter in Vita sancti Suiuiberti, quæ est Tomo 2. die
prima Martij.

APPENDIX AD VITAM S. LAMBERTI, QVAM
EX QVODAM MS. EXEMPLARI COLLEGI, IN QVA
pleraque habentur, in superiori historia partim omissa, partim ob-
scurius annotata. Sunt autem fide digna, & cum
alijs historijs consentiunt.

S. Lamber-
ti parentes.

Vide vitam
S. Landoal-
di in 2. To-
mo, quæ his
consentit.

SANCTVS Lambertus patrem habuit Aprum, matrem Heri-
plindem, ambos multa nobilitate conspicuos. Pater in Regis pa-
lario inter illustres viros excelluit. Dagobertus tum apud Francos
rerum potitus, regnum Austrasie filio Sigeberto tradidit, adhi-
bens ei quasi tutores Cunibertum Coloniensem Episcopum, &
Pipinum primum, S. Gertrudis & Begga parentem. Porro ab ipsis
incunabilis gratia Dei haud vulgaris puerum Lambertum orna-
uit, vt inde liceret animaduerti, qualis quandoque futurus esset. Pater autem eius
non ingratus Deo, qui tanta ipsi promitteret de filio, commendauit eum literis &
pietate imbuendum beato Landoaldo, viro & sapientia, & doctrina, & sanctitate cla-
ro. Is Romane Ecclesie presbyter fuit, à Martino Pontifice beato Amado Traiectensi
Episcopo missus adiutor in ministerio verbi, à quo ordiuatus Archipresbyter, eo ab-
sente, nouem annis rexit eam ecclesiam, vsque ad S. Remacli Episcopatum. Quæ au-
tem bonus puer Lambertus apud eum egerit, vtque ab eo institutus fuerit, in vita be-
ati Landoaldi Lector inueniet, quæ est Tomo II. 19. Martij.

Postea autem à beato Landoaldo ad patrem reuersus, ad sanctum Theodardum
Episcopum ab eo adductus est, quippe cuius multa & in Ecclesia, & in aula Regis au-
thoritas & admiratio esset. Apud què sanctus adolescens ad eò profecit, vt omnibus
non solum exemplo, sed etià admirationi esset, volebatque S. Theodardus eum sibi
ex

ex nomine designare successorem, nisi Canonum autoritas obstitisset. Et tamen, Deo sic volente, illi successit ab impijs interempto, fuitq; in primis charus Regi Childerico, qui non dubitaret pectus eius domicilium esse spiritus sancti, & linguam verifatis organum. Totum quoque Austrasia regnum & Regis aulici, cum suscipiebant & reuerebantur. Cæso autem Childerico, iussus est abire in exilium. A quo post septennium honorifice reuocatus per Pipinum magistrum equitum, strenue functus est, ut antea, munere suo, & a pseudo christiano luxatam & corruptam Ecclesiasticæ institutionis disciplinam reformauit. Ut verò Landradam sanctissimam virginem tumularit, in eius Landradæ historia, quæ Tomo 4. die 8. Iulij habetur, dictum est.

Porro Pipinus Princeps, cætera egregius, vno malo tam multa bona corrumpebat, contempta legitima vxore, Alpaidi pellici nimium addictus. De eo sanè hic Author testatur, cum nihil ad gloriam, nihil ad potentiam vel felicitatem ei deesset, nunquam eius industria fortunam fuisse superiorem. Et tamen cum multis esset auctus victorijs, seipsum vincere non potuit, molli libidinis telo prostratus. Id verò, cæteris ferè Episcopis dissimulantibus, Lambertus præ zelo domus Dei ferre non sustinens, opportunè, importunè arguebat principem, qui si ut in cæteris, ita & in hoc libenter audisset recta monentem Episcopum, rectius consulisset sibi. At illa maligna mulier, molestè ferens Pipinum à sui amore reuocari, Dodonem fratrem suum, Pipino familiarem, genere & opibus præstantem, hortatur, ut nè sinat Lambertum tantum posse apud Pipinum, ut cogatur ipsa ab eo recedere in dedecus natalium suorum. Ille verò agit cum suis, datque operam, ut Episcopi conatus impediatur. Sed videns eum perstare in sententia, nec contra iustitiam cuiusquam faciem vereri, amicis quibusdam sororis ultionem permittit. Ex ijs Gallus & Rioldus cum omnibus suis valde cœperunt vexare Episcopum familiam, nullum calumniæ aut molestiæ genus præmittentes, ut vel sic Episcopi suorum causa cessaret molestus esse Pipino propter Alpaidem. Sed vir iustus, ut leo confidens, iustitiæ patrocinium nulla ratione deseruit. Tandem improbi illi ab Episcopi cognatis cæsi sunt, molestissimi è id ferente Dodone, & causam cædis in sanctum conferente.

Per id tempus Pipinus princeps in Iopiliam villam aduenit. Venit etiam eò vir sanctus, ab eo tanquam pro regni tractandis negocijs euocatus. Ibi tum & Pipinus & pellex animos iratos vultu sereno tegunt, alij iram dissimulant, alij latitiam simulant, plerique pro suo quisque arbitrato in varias se formas transmutant. Valdè autem pellex in id incumbat, ut per aliquem posset Episcopi animum sibi conciliare, ut vel in præsentiarum abstineret à principis reprehensione. Apparatur conuiuium, Episcopus inuitatur, latantur aulici omnes. Princeps oblatum sibi à pincerna poculum, innuit Episcopo offerendum, benedictionis loco habiturus, si à consecrata manu ipse poculum acciperet, quod Maximus Imperatorem olim nouerat expectasse à beatissimo Martino Episcopo. Et Episcopus illud quidem Pipino tradidit, cuius principis reliqui proceres secuti exemplum, optabant à sancta Episcopi manu sibi poculum portigi. Cunctis igitur certatim id expetentibus, & confusè sese ingerentibus, ut alij alios anteuertant, ipsa quoque pellex clam suam inserit manum, ut vel sic possit ex sancti viri manu poculum accipere. Sed ille fœminæ insidias deuotans, & ad Principem conuersus, de mulieris temeritate conqueritur, quòd calliditate quadam coheretur notam ipsi inurere inuisæ Deo cõmunionis. Surgensq; à mensa, ab aula vult recedere, & omnis illa conuiuii iucunditas perturbatur. Nec sic tamen quiescit verfuria mulieris, sed vesperi volenti recedere Episcopo mandat princeps, illa suggerente, nè in salutata sua coniuge recedat. At Episcopus magna animi constantia, Ego verò, inquit, o princeps, restor lesam spem vitæ meæ, me nunquam adulteræ communicaturum, prohibente Apostolo, nè commisceamur fornicarijs. Te verò illi communicare valde doleo, te nolle respicere molestè fero, & timeo sanè impendère tibi iram Dei. Cernens ergo pellex, si diutius viuat Lambertus, timendum sibi esse, nè à Pipino separetur, omnia Dodoni significat, & oleum camino addens, obrestatur eum, ut oculus eum tollat è medio.

Ita ergo & cognatorum cædem & sororis discrimen ulturus Dodo, totum se accingit ad perdendum sanctum Episcopum, qui iam præsciebat necem suam. Deinde perpetratum est illud immane parricidium, quemadmodum superior historia continet. Pauci autem ex Episcopi socijs fuga clapsi, corpus sacrum absportarunt Traiectum. Volat mox fama per populos, paucor & horror occupat omnes, paucor, nè princi-

Succedit S. Lambertus S. Theodardo in Episcopatū.

Cogitur exulare: post reuocatur.

S. Lambertus obiurgat Pipinū propter Alpaidem.

Gallus & Rioldus impiissimi eius amici occiduntur.

Vide quam abominatur vir sanctus pellicis cõmunionem.

1. Cor. 5.

Cæditur episcopus in gratiā pellicis.

principis animum offendant: horror, ob eadem tanti viri. Lugent Traiectenses se pio patre orbatos, & tamen vix audent debitam illi prestare reuerentiam, vix lugere charos cum illo peremptos, vix execrari homicidas. Exposito in portu sacro corpore, immensus fit populi concursus, & quanti eum omnes fecerint, testatur communis omnium planctus. Inde infertur in S. Petri basilicam cum Psalmis & canticis, Clerus populusque agit vigilias. Cupiunt omnes sacra lambere vestigia, magno se beneficio auctos credunt, quibus datum sit sacra membra exosculari. Interim miri quidam cernere licebat, quemadmodum à maioribus accepimus, cunctis sine repulsa ad osculandum admissis, si qua pellex accederet, quasi turbine quodam exagitata, retrocedere compelli. Apparebat inde, quam inuisa Deo & sancto martyri esset illa pellex detestabilis. Tanta autem formido iniecta est Traiectensibus, eam repulsam cernentibus, vt dignum tanto viro monumentum parare non auderent. Itaque cum in paterno sepulcro religiose condiderunt.

Nota, factum eius corpus nulla pellex potest contingere.

Mox verò diuinitus declarari cepit, quanta apud Deum sanctus martyr gratia flagret in cælis. Apparuit enim nocte Amalgisilo thesaurario, & blandè eum compellans Roman, inquit, iuimus: Roma redimus, visitaturi Dodonem & complices eius. Sanguis enim innocentum, qui mecum pro Christo effusus est, à Deo vindictam experit. His dictis, euanuit. Veram autè fuisse visionem, res ipsa declarauit. Dodonis enim viscera omnia statim computruere, eaque mirè foetentia per os reiecit: ac tandem propter nimiam foetoris intolerantiam corpus eius in Mosam proiectum est, vermibus & tabe corruptum. Qui autem sanctum Episcopum interfecerat telo suo, cum fratre suo congressus, illum occidit, & pariter ab illo peremptus est. Denique intra anni spatium vix quisquam euasit ex ijs, qui eius cædis participes fuerant: si qui verò superfuere, illi adeo aut sensibus, aut censu & rebus destituti sunt, vt illos felices ducerent, qui celeri morte absumpti fuerant. Leodij, vbi sanctus Episcopus occisus est in cubiculo illo, vbi sanguinem fudit, sapius visa sunt luminaria diuinitus accensa, ita vt tota domus tanto compleretur splendore, vix vt oculi in eum possent intendere.

Idem testatur Sigebertus in Chronicis.

Vltio diuina in occisores viri Dei.

Miracula.

Secuta sunt inde multa miracula, quibus pauca annotabimus. Leoduinum quendam vir sanctus semel atque iterum per visum admonuit, vt pectinè ipsius optimum, ab vxore eius sublatum, restitueret. Sed cum tertio admonuisset, nec mulier restitueret, ictu insanabili percussit eum in pectore, & sic pectinem recepit ab inuito.

Aldigisus quidam ad martyrij eius locum per visionem excubare iussus, & Raginfredus eundem locum emundare, ambo amissum oculorum lumen receperunt.

Virgo Oda itidem caeca, cum multa fide veniens eò, cum iam esset loco proxima, inuocato martyre, pro voto obtinuit, quod volebat. His alijsque augebatur recens veneratio noui patroni, & accensa populi pietas ad deuotio, basilicam ei extruxit. Lectum etiam fabricatum in eo loco reposuerunt, in quo telo percussus occubuit.

Extruitur basilica.

De translatione S. Lamberti.

Ista verò Leodiensium deuotio adeo grata fuit Deo, vt iam crebris admonerentur visionibus homines fideles, vt sanctus martyr Leodio, vbi cæsus erat, restitueretur. Porro S. Hubertus, martyris discipulus & successor, non sibi contemnendam ratus Dei & martyris voluntatem, anno Episcopatus sui tertio decimo sarcophagum sancti patris aperiens, corpus integrum & incorruptum & miros spirans odores inuenit, vestes mutauit, & priores seruandas sigillo communiuit: sicque sacrum corpus Leodium transtulit. Eam translationem Deus miraculorum signis approbavit. Njuellæ enim populo quiescente, cæcus lumen recepit. Paulopost apud Harualt paralyticus ad feretrum sanatus est, quibus in locis mox condita sunt basilicæ in sancti martyris honorem. Cum autem Leodio propinquarent, quæ illic Cleri & populi fuerit processio, quanta vndique confluentium exultatio, quam profusa omnium liberalitas in offerendis sancto martyri muneribus, quanta denique fidelium precandi & vota nuncupandi puritas, facilius possunt viri sapientes secum reputare, quam quisquam oratione vel scripto explicare. Habes, Leodium, tuum gaudium: obtines speciale patrocinium: atque hinc coepit tui profectus initium. Per hunc in urbem euecta, è filia prouehis in matrem. Per hunc in pontificiam promotam sedem, in omnem profecisti honestatem. Plerisque alijs vrbibus in senium quodammodo abeuntibus, tu per hunc effloruisti in pulchræ iuuentutis statum. Protegit te enim suis suffragijs sanctus martyr, qui te hucusque prouexit, vt inter vrbes merito & nomine prediceris. Ab eo verò tempore tot illic edita sunt miracula, vt numerari non possint: quando omnibus per

Corpus eius post 13. annos incorruptum, transfertur Leodium.

Leodij encomion.

beati

beati Lamberti merita Deum illic inuocantibus in veritate, nunquam non patuit diuinæ misericordiæ ostium.

VITA S. HILDEGARDIS ABBATISSÆ IN MONTE S. ROBERTI PROPE BINGIUM, TRIBVS LIBRIS

comprehensa: Authore Theodorico Abbate Benedictino. Claruit

is Anno 1200. estque diuersus à Theodorico

Abbate S. Trudonis.

PROLOGVS AVTHORIS.

Ominis venerabilibus Ludouico & Godefrido Abbatibus, Theodoricus humilis seruorum Dei seruus, Salutem cum deuotis orationibus.

Authoritatis vestræ præceptum accepi, vt post Godefridum virum ingenio clarum, vitam sanctæ ac Deo dilectæ Hildegardis virginis, (quæ ille honesto stylo inchoauit, sed non perfecit) in ordine redigerem, & quasi odoriferis floribus serata centexens, visiones eius, gestis suis insertas, sub diuisione librorum, in vnius corporis formam redigerem. Visum est mihi hoc opus viribus meis nimis arduum, quin etiam & verecundum, vt scilicet quasi quidam arbiter federem, & de alieno opere sententiam tenerem, cum ecce dubio & anxio influxit animo, quod vires quas imperitia denegat, charitas ministrat: & melius esse, cum pudore hominum ferre ridiculum, quàm obedientiæ subire periculum. Itaque parui eo modo, vt præfati viri liber, primæ positionis locum obtinens, nullam suæ dispositionis patiatur iacturam: Deinde secundus liber, visionum pulcherrimum & admirabilem textum: Tertius, miraculorum quæ mirabilis Deus per eam operari dignatus est, à nobis digestam, diuisam & ordinatâ contineret scripturam. Ità præcedentis Scriptoris non minuetur gloria, & ad veram sapientiam, cælestemque visionem & diuinam virtutem legentium incitabitur memoria. Quis enim bonus non magis incitabitur magnis affectibus ad vitam perennem, sanctæ & piæ & iustæ viuendo, anhelare, cum viderit gemmam præclaram, tot ornamentis virtutum, videlicet virginitatis, patientiæ simul & doctrinæ, tam insigniter radiare? Idcirco dedimus operam, nè in absconso vel sub modio accensa lucerna Christi poneretur, quasi occultanda, sed super candelabrum posita, luceret omnibus qui in domo Dei sunt, vitæ, verborum, & morum splendidiuis exemplis imitanda. Quod si quid in hac re indocta obsequentis peccauit temeritas, benigna iubentium Dominorum indulgeat charitas: totumque suo delictum ascribat studio, quæ tam graui nos imbecillos voluit onerare operis negotio. Igitur vt qualitas eiusdem operis clarius eluceat, hæc epistola ei cum subiectis capitulis præscribitur, vt quid vbi lector inuenire debeat, citius agnoscatur.

Math. 5.

ARGVMENTA CAPITVM PRIMI LIBRI.

- 1 De natiuitate, oblatione, & educatione sanctæ virginis, & quomodo ad scribendum illustrata sit claritate diuini luminis.
- 2 Quomodo in monastica professione sub sacro velamine profecerit, quanuis continuos languorum dolores sæpè sustinuerit.
- 3 Quod, cum scribere reuelata sibi in spiritu dubitaret, infirmabatur: cum verò ab Abbate suo adhortata scriberet, rursùm sanabatur.
- 4 Quod Papa Eugenius à Treberi nuncijs & literis suis eam visitauit, & ad scribendum ea quæ in spiritu videbat, eam animauit.
- 5 Quod infirmitate languit, cum locum cælitus ostensum, cum puellis suis adire demorata fuit.
- 6 Quod totiès inualitudine laborauit, quotiès supernæ visionis iussa p̄ficere tardauit.
- 7 Quod locū suū precio & concambio à proprietarijs absoluēs, Moguntinū Episcopū defensorem elegit: iterumque, correpta, iuit, & eum ab ecclesia sancti Disibodi absoluit.
- 8 Quod ad actiua vitæ seruans laborem, contemplatiua partem prælegit meliorem: & quod de speculatione sua scripsit ad monachum Guibertum Gemblacensem.
- 9 Quod speculationis modum mirum habuit & valde rarum, & quod modo in actiua, modo desudabat in contemplatiua.

LIBER PRIMVS VITÆ S. HILDEGARDIS
DEO DILECTÆ VIRGINIS.

CAP. I.

17. Septēbris

Parentes S.
Hildegardis.Visiones ei
in tenera
ætate.Induit habi-
tum mona-
sticum.
Hæc lutta
fuit foror
Meginhar-
di Comitris
Späheimē-
sis potentis
fimi.Mirè diui-
nitūs illu-
stratur.

Psal. 83.

Eius præcla-
ræ virtutes.Eccli. 27.
1. Cor. 12.
Perperuis
ferè morbis
laborat.

Nota.

Iussa reue-
lata diuini-
tūs scribe-
re, dum non
pāret, flagel-
latur à Deo.

IN Romana republica regnante Henrico, fuit in Gallia ceterioris partibus virgo, tam generis quàm sanctitatis ingenitate illustris, nomine Hildegardis, patre Hildeberto, matre Mechtilde progenita. Qui licet mundanis impliciti curis & opulentia conspicui, creatoris tamen donis non ingrati, filiam prænominatam diuino famulatu manciparunt, eò quòd iam incuentis ætatis eius præmatura sinceritas, ab omni carnalium habitum multum dissentire videretur. Mox nanque vt poterat primam tentare loquelam, tam verbis quàm nutibus significabat his qui circa se erant, secretarum visionum species, quas præter communem ceteris ad speculum, speculatione prorsus insolita intuebatur. Cùm iam ferè esset octo annorum, conspelienda Christo, vt cum ipso ad immortalitatis gloriam resurgeret, recluditur in mōte sancti Disibodi, cum pia Deoque deuota fœmina lutta, quæ illam sub humilitatis & innocentia veste diligenter instituebat, & carminibus tantum Dauidicis instrues, in psalterio decachorde iubilare præmonstrabat. Cæterum præter simplicem psalmodi notitiam, nullam literatioria vel musicæ artis ab homine percepit doctrinam, quanuis eius extent scripta non pauca, & quædam non exigua volumina. Verum hoc ex ipsis potius dictis in promptu est declarare. Ait enim sic in libro suo, qui Sciuias prænotatur: Cùm quadraginta duorum annorum, septemq; mensium essem, maximæ coruscationis igneum lumē apertò cælo veniens, totum cerebrum meum transfudit, & totum cor, totumque pectus meum, velut flamma, non tamē ardens, sed calens, ità inflāmauit, vt sol rem aliquam celestis, super quam radios suos ponit. Et repenti intellectu expositionis librorum, videlicet Psalterij, Euangelij, & aliorum Catholicorum, tam veteris quàm noui testamenti voluminum sapiebam, non autem interpretationem verborum textus eorum, nec diuisionem syllabarum, nec cognitionem casuum aut temporum habebam.

CAP. II.

Sed vt ad propositum redeam, virgo Christi voto monastica professionis & sacri svelaminis benedictione prouecta, crescebat, & ibat de virtute in virtutem, annitente & cōgaudente prouectibus eius supra prænominata matre venerabili, quæ iam ex discipula magistræ ac præuiam semitarum excellentium, eam fieri cum admiratione cernebat. Flagrabat siquidē in eius pectore charitatis benignitas, quæ nullum à sua latitudine excluderet. Turrim quoque virginitatis, murus tuebatur humilitatis: hinc cibi potusque parsimonia, vestium vilitate fouebatur: indè tranquillitas cordis pudibunda, silentio ac verborum parcitate monstrabatur: quæ omnia sanctarum monilia virtutum, summi fabricata manu artificis, patientia custos in sponsa Christi exornanda seruabat. Sed quoniam vasa figuli probat fornax, & virtus in infirmitate perficitur: non defuerunt ei ab ipsa ferè infantia crebri & penè continui languorum dolores, ità vt pedum incessu perrarè vteretur: & cùm tota carnis materia fluitaret, vita illius esset quædam preciosa mortis imago. Quantum verò exterioris hominis viribus deerat, tantum interiori per spiritum scientiæ ac fortitudinis accedebat: & corpore tabescente, mirum in modum feruor spiritus inæstuabat.

CAP. III.

Cumque in sancto proposito multis annis succrescens, soli Deo complacere satageret, iamque tempus instaret, quòd ad multorum prouectum vita eius ac doctrina patefceret, commonetur diuinitus, voce ad eam facta, vt decæterò quæ videret & audiret, scribere non cunctaretur. Illa verò per fœmineam verecundiam, & vulgi vaniloquia, & temeraria hominum iudicia trepidante, cùm quæ ostensa sunt cælitus secreta, reuelare stimulo acriori coarctaretur non hæsitare, tandemque dum longa ægritudine tabefacta decubisset, primò cuidam monacho, quem sibi magistrum proposuerat, & per eum Abbati suo, cum metu & humilitate causam huius flagelli aperuit. Ille rei nouitatem insolitam mente pertractans, quanquàm Deo nihil impossibile esse cognosceret, adhibitis de collegio prudentioribus, experiendum iudicauit quod

quod audiebat: ac de scripturis & visionibus eius quædam sciscitatus, ea quæ Deus daret, monuit declarare. Mox ut illa scribendi opus, quod non didicerat, attentavit, redeunte virum sibi solita possibilitate, de lecto languoris erigitur. Tunc Abbas, accepta inusitati miraculi certitudine, non suo contentus iudicio, rem ad publicam notitiam vidit esse proferendam: veniensque ad matricem sedem Moguntinam, coram venerabili archipræsule Henrico & capitaneis ecclesiæ, quod cognouerat, exposuit. Scripta quoque quæ virgo beata nuper ediderat, ostendit.

C A P. IIII.

Per idem tempus sanctæ Romanæ sedis antistes felicitis memoriæ Eugenius, celebrato Rhemis vniuersali concilio, per Adelberonem Treuirorum Archiepiscopum deuocatus, Treuri morabatur. Visum est pontifici Moguntinæ ciuitatis & maioribus cleri, ad Apostolici cognitionem esse veniendum, quatenus ipsis auctoritate nosceretur, quid de compertis recipiendum aut refutandum foret. At Papa summæ discretionis, auditu tantæ nouitatis attonitus, cum Deo sciret cuncta esse possibilis, rem diligentius inuestigare gestiens, venerabilem Virduni præfulem, & cum eo Adelbertum primicerium, aliasque personas idoneas dirigit ad cœnobium, sub quo eadem virgo tot annis degebat inclusa, ut sine strepitu vel curiositatis acumine, quid rerum esset, ab ipsa sciscitarentur. Quibus humiliter inquirentibus, cum illa simpliciter quæ de se erant, aperuisset, ad Apostolicum redierunt, & magna ipsius, magna cunctorum adstantium expectatione, quæ audièrant, retulerunt. His Papa recognitis, iubet representari scripta beatæ Hildegardis, quæ sibi de præfato cœnobio perlata susceperat, & ea manibus proprijs tenens, ipseque recitatoris vice functus, Archiepiscopo & Cardinalibus, omnibusque qui de clero aderant, publicè legit, ac responsa virorum, quos ad hæc indaganda miserat, pronuncians, omnium mentes & voces in laudem conditoris & congratulationem excitauit. Aderat etiam ibidem sanctæ recordationis Bernardus Abbas Clareuallis, quo mediante, cæterisque annitentibus, monebatur summus Pontifex, nè tam insignem lucernam silentiò regi pateretur, sed gratiam tantam, quam tempore ipsius Dominus manifestare vellet, sua auctoritate confirmaret. Ad hæc reuerendus pater patrum, tam benignè, quàm & sagaciter assensum præbens, literis salutaribus beatam virginem visitauit, in quibus concessa sub Christi & beati Petri nomine licentia proferedi, quæcunque per spiritum sanctum cognouisset, eam ad scribendum animauit. Sed & locum, quo illa fouebatur, honorauit, datis ad Abbatem & fratres cœnobij gratulatorijs ex suo nomine literarum apicibus.

C A P. V.

igitur beata Hildegardis cum fiducia humilima verbis, quæ non ab homine, neque per hominem acceperat, aperuit & perfudit tam sanctæ opinionis odorem bonum longè lateque fragrantem, tunc confluebat ad eam filie nobilium non pauca, sub habitu religionis, regularibus semitis instituendæ. Cumque omnes vnum reclusionis habitaculum vix caperet, iamque de transferendis & ampliandis earum mansionibus consilium versaretur: demonstratur illi per Spiritum locum, vbi Naha fluius Rheno confluit, videlicet collis à prisca diebus sancto Ruperto confessori ex nomine attitulus, quem ille olim patrimonij iure possederat, ibique cum beata genitrice sua, Bertha nomine, & sancto Vuiberto confessore, vitam feliciter in Dei opere ac famulatu consummauit, ac de sepultura eius ac reliquijs, loco nomē inhaerarat. Itaque dum virgo Dei locum transmigrationis, quem non corporalibus oculis, verum intima visione cognouerat, Abbati suo & fratribus designaret: sed illis hæsitantibus, eò quod discessum eius molestè ferrent, nè iussum Dei peragere impediretur: decedit, ut pridem, in lectum prolixi languoris, de quo non antea surrexit, quàm Abbas & cæteri diuino sensu vrgeri conspicerent ad cõsentiendum, nec obstarent, sed pro posse anniterentur. Ex quibus Arnoldus ex laico monachus, qui forti obstinatione renitendo, cæteros ad oblitendum videbatur animare, dum esset in prædio Ecclesiæ villa Vuilara, tanta vexatione subito percussus est corporis, ut de vita quoque desperaret, linguamque in immensum turgentem, ore continere non posset. Postulauit ergò nutibus quibus poterat, ut ad sancti Roberti ecclesiam deferretur: moxque ut illic vouit, quod vltèrius nõ obstaret, sed pro posse anniteretur, protinùs recepta incolumitate, coepit adiutoria præparantium mansiones, & proprijs manibus dissipare vinea, vbi domus ædificarentur, sanctimonialium receptaculis apta. Ipsa verò, cuius migrationi hæc habitacula præparabantur, dum propter moras diuinæ visionis exequenda, iaceret gressuum

Redeunt vires, dum paret.

Concilium Rhemense.

Nota.

S. Bernardus Abbas clareuallensis.

Eugenius Papa eam honoratur ad scribendum reuelationes suas.

Multa nobiles virgines sunt monachæ.

Locum constructo monasterio, diuinitus sibi assignatum indicat suo Abbati.

Virgo sancta iacet lecto immobilis.

penitus officio destituta, & tanquam saxea rupes, de lecto in quem deciderat, nullatenus moueri posset, non satis credulus Abbas referentibus, intrauit ut videret. Cumque totis viribus per se conaretur, vel de capite illam sustollere, vel de latere in latus reclinare, nihilque conando penitus efficeret, tam insolito stupefactus miraculo, cognouit non passionis humanae, sed diuinæ correptionis esse quod gerebatur: nec vtriusque contraeundum fore caelesti edicto, nè deterius quippiam & ipse pateretur. Quoniam verò locus prænominatus, partim ad Moguntinæ Ecclesiæ canonicos pertinebat, & fundus cum oratorio sancti Roberti, possessio erat comitis Bernhardi de Hildensheim, facta per interuentum fidelium legatione, virgo Dei præscia, licetiam sibi & fororibus suis obtinuit illic inhabitandi.

C A P. VI.

Nota est admiratio dignam.

Igitur post longam gradiendi defectionem, dum iam vtrinque deliberatum esset, ut cum conforibus dimitteretur ad locum, quem in spiritu præuiderat, ingressus Abbas ad iacentem & afflictam, dixit, ut in nomine Domini surgeret, abitura ad mansionem sibi caelitum prædestinatam. Tunc illa dicto citius surgente, tanquam nihil tam prolixo tempore debilitatis sensisset, stupor & admiratio cunctos qui aderant, apprehendit. Nec immerito, cum & ea que circa decumbentem fieri visa erant, non minus essent stupenda, quia ex quo locum mutandi caelitum accepit mandatum, quoties res ad effectum tendere videbatur, toties illa leuamē passionis in suo corpore sentiebat: ac vice mutata, quoties obnitentium contradictione cassari negocium cernebatur, toties ista, licet absens, intensiore grauamine laborabat. Aliquando de stratu repente confurgens, cunctosque reclusionis angulos & habitacula perambulās, loqui omnino non poterat: rursusque ad lectum rediens, deficere gressu, loquebatur ut prius. Quo languoris genere non tunc solum laborauit: sed & quotiescunque se in trepidatione tardasset, vel dubitasset supernæ voluntatis peragere negocia, hoc certitudinis in se capiebat argumentum.

C A P. VII.

for. * factis

Præficiuntur Moguntinensi monasterio

Moguntinum Archiepiscopi sui monasterij eligit defensorem.

Ion. r. Inobedientia punitur.

Tandem ergo Dei famula cum decem & octo puellis Deo * sanctis, pristinae habitationis loco decedente, quantum his quos deferebat, doloris & luctus derelinquebat, tantum regioni ad quam accedebat, gaudij & exultationis afferebat. Fuerant nanque illi de Bingenli oppido & contiguis villis multi honoratorum, & de plebe non exigua multitudo, qui eam cum grādi tripudio & diuinis laudibus exceperunt. At ipsa cum suo (immò Christi) grege pusillo, paratum sibi locum ingressa, diuinam, quæ cuncta dispensat, sapientiam deuota cordis alacritate magnificabat, & cōmissas tutelæ suæ sanctimoniales virgines, materno affectu fouebat, & regularibus institutis prudenter imbuere non cessabat. Et nè alieni iuris possessionem videretur inuasisse vel occupare, de donarijs fidelium, quæ fama nominis eius adducti deferebāt, locum suæ habitationis, partim dato precio, partim facto concambio, à proprietarijs predictis obtinuit. Quem quia liberum suscepit, liberum manere perpetuo constituit, ita ut patrociniū tantum Moguntinæ Ecclesiæ subiectus, non alium, quam sedis ipsius Archiepiscopum haberet defensorem, nè, si laicum aduocatum assumeret, ouili lupum videretur inducere: quo ferè generali morbo per orbem plurimè vexatur ac vastantur Ecclesiæ. Erga prelatos cœnobij de quo migrauerat, hoc tantum subiectionis sibi suisque filiabus retinuit, ut quæ de spiritualibus, hoc est, de ordinis tenore & de monachatus professione querenda essent, ab eis potius quam aliundè susciperent: & prout res & tempus posceret, sacerdotes de ipso cœnobio susciperent, quos propria & libera electione nominatim expetiuisent: qui eas tam in cura animarum ac diuinis exequendis officijs, quam in temporalium procuracione sustentarent. Quæ omnia non solum permisso, sed & consulto venerabilis Henrici atque Arnoldi Moguntinæ metropolis Archipræsulum, sed & scriptis eorundem cum consensu Abbatum, decreta & confirmata sunt: & nè quid potestatis in prædia sancti Ruperti sibi usurparet Ecclesia sancti Disibodi, priuilegiorum autoritate, immò, ut pressius dicam, superni numinis interdico vetitum est: siquidem hæc ipsa virgo, dum reuelatione intima cognosceret, pro tali negocio eundem sibi esse ad idem cœnobium, & instar Ionæ prophætæ trepidatione quadam detineretur, diuinæ castigationis flagello tacta, penè languit vsque ad mortem. Quo verbere commonita, se fecit in oratorium deportari, ibique se, quò Deus iubebat, ituram, si correptio cessaret, deuouit. Deindè petijt, ut equo imposta, & manibus sustentata deduceretur: moxque ut vicè paucillimè deducta est,

est, receptis viribus latibunda procedebat. Perueniensque ad mortem prænominati confessoris, cur venire compulsâ esset, exposuit, atque locum suę habitationis cum alio dijs ad se pertinentibus, ab illis cœnobij fratribus absoluit, relicta illis plurima portione possessionum, quæ illi cum sororibus susceptis, tradita fuerant, & insuper pecuniarum non modica quantitate, nè quid usquam iustæ querelæ relinqueretur.

CAP. VIII.

Verum ut ea quæ series narrationis exigit, repetam, beata Hildegardis quantum in se Liæ parturientis crebros dolores sustineret, nihilominus speciosâ Rachelis oculos claros lumine speculationis interne pascebat: & quæcumque interius adspexisset, dictis & scriptis, prout nouerat expedire, pandebat. De quo genere speculandi seu videndi modo (qui perrarus ac pluribus etiam excellentium sanctorum noscitur in hac mortalitatis umbra incompertus fuisse) res poscit ut aliqua dicantur: quod ipsius verbis potissimum, quantum vel ipsa pandere potuit, cognoscatur. Sic enim dicit in epistola, qua ad * Vuibertum Gemblacensem monachum, de his quæ de ea relatu fama audierat, sciscitantem, rescripsit: Deus (inquit) ubi vult, ad gloriam nominis sui, & non terreni hominis, operatur. Ego quidem trementem timorem habeo, quoniam nullam securitatē vilius possibilitatis in me scio. Sed manus meas ad Deum porrigo, quatenus velut penna, quæ omni grauedine virium caret, & quæ per ventum volat, ab ipso sustineatur: nec ea quæ video, perfectè scire possum, quàm diu in corporali officio sum, & in anima inuisibilis, quoniam in his duobus homini defectus est. Ab infantia autem mea, ossibus & nervis ac venis meis nondum confortatis, visionem hanc in anima mea usque ad præsens tempus semper video, cum iam plusquam LXX. annorum sim: animaque mea, prout Deus vult, in hac visione sursum in altitudinē firmamenti, & in vicissitudinē diuersi aeris ascendit, atque inter diuersos populos se dilatat, quantum in longinquis regionibus & locis à me remoti sint. Et quoniam hæc tali modo in anima mea video, idcirco etiam secundum vicissitudinem nubium & aliarum creaturarum ea conspicio. Ista autem nec exterioribus oculis video, nec exterioribus auribus audio, nec cogitationibus cordis mei, nec vlla collatione quinque sensuum meorum percipio: sed tantum in anima mea, apertis exterioribus oculis, ita quod nunquam in eis defectum ecstasis passa sum, sed vigilanter die ac nocte ea video.

CAP. IX.

Itaque sicut ex verbis præcedentibus colligimus, verè mirus & perrarus huic sanctę virgini speculationis adfuit modus. Nempe ad similitudinē sanctorum animalium, quæ vidit Ezechiel, ipsa certum pennatum animal ibat, & nõ reuertebatur: & iterum ibat, & reuertebatur: quia ab actiua vita quam apprehenderat, ad quælibet infima non reuertebatur: & à contemplatiua, quam, carne obsita, iugiter tenere non poterat, in actiuam vitam reuertebatur. Quasi enim ei de actiua vitæ modo diceret Deus, Non te deseram neque derelinquam, à bono proposito non permisit eam redire: & iterum, quasi de contemplatiua vitæ modo ei diceret, Auerte oculos tuos, quia ipsi me auolare fecerunt: de speculatione suâ incomprehensibilis maiestatis, ad actualis vitæ laborem eam permisit redire. Auerte (inquit) oculos tuos à mea contemplatione, quia ipsi me auolare faciunt, dum me in hac vita ad perfectum comprehendere non sufficiunt. Vnde & Psalmista ait: Accedit homo ad cor altum, & exaltabitur Deus: quia quo altius puro corde queritur, eo sublimius, quàm sit incomprehensibilis, comprehenditur. Eo modo beata virgo in carne adhuc posita, & per actiuam laborabat, & per contemplatiuam in ipsam diuinitatis lucē totis desiderijs inhiabat. Sed hinc primo libro ponentes terminū, benedicamus Dominum, qui ancillam suam, ab ipso ortus sui principio electam respexit, & eam dilectam usque, ad claritatem visionis suæ prouexit.

PROLOGVS IN LIBRVM SECVNDVM.

Randem quidem materiam ingenia parua non sufferunt: sed charitas & obedientia, quibus me totum semper vobis debere profiteor, Ludouice & Godefride abbates optimi, mentem meam etiam de impossibilibus ad possibilem facultatē efferunt. Vnde quantum nullo fretus ingenio, tamen præceptis vestris in charitate Christi obtemperaui, & libellum secundum de vita beatę Hildegardis virginis, secretis & arcanis visionibus quasi quibusdā amœnis floribus respersum, ab eo loco, quo præcedentem librum Godefridus bonæ memoriæ terminauit, ordinare & perficere, Deo fauente, curauit. In quo ex verbis ipsius Deo dilectę virginis tanta elucet claritas prophetiæ, ut nihil minus ab antiquis patri-

De Iofue
hoc legitur.
Exod. 33.

Nora.
Iohan. 1.

Iohan. 13.

bus videatur percepisse gratiæ. Nempe sicut legitur de Moyse, quod indefinenter fuerit in tabernaculo, sic & ipsa in visionum cælestium morabatur umbraculo: videlicet vt sicut ille, sic ista à Deo, vt aliquid disceret, aut auditores suos aliquid doceret. An non morabatur in cælesti tabernaculo, & transcederat nebulam totius carnalitatatis, cum dictatum & verba Euangelij Iohannis, In principio erat verbum, & cætera, eam docuit spiritus veritatis? Ipse enim spiritus sanctus, qui in cor Iohannis profluxit, quando hanc profundissimam reuelationem de pectore Iesu suxit, per diuissuam suæ dignationis gratiam hoc istam voluit discere, quod ille dignus fuit dicere. Sed de his interim loqui differamus, & proposita, adspirante ipso spiritu, differamus. Nec moueat lectorem, quod quædam, quæ in præcedenti libro vitæ eius præscripta sunt, eadem in subsequenti etiam opere visionum eius, nihilominus descripta sunt: quia dignum iudicauimus, vt & qualitas ordinis in recitatione historiæ eius seruaretur, & authoritas vel integritas verborum, quæ per spiritum sanctum prolata sunt, in descriptione visionum eius nullatenus mutaretur. Inprimis autem & huic libello capitula præfigantur, vt locis suis ea quæ sequuntur, facilius inueniantur.

ARGVMENTA CAPITVM LIBRI SECVNDI.

- 1 De his, quæ scripto, cantu, literis & lingua insolita expressit, & quis ea grammaticè disposuit.
- 2 Quod in prima visione, de suo scribit timore, & de Papæ benedictione, & scribendi permissione.
- 3 De sententia libri, Cantica Canticorum, quod frequenter tangebatur per spiritum.
- 4 Quod ad se venientes exhortas, ab dita mentiū humiliter propalauit meritum.
- 5 De secunda visione, pro qua cæcitatē incurrit, quia eam celauit, & quod multa aduersa pertulit.
- 6 Quod ipsa cum loco, quem sibi Dominus elegit, Delborę quondam prophetissæ & loco suo comparata sit.
- 7 De tertia visione & loci sui mancipatione, & quod Deus eam liberavit de instanti tribulatione.
- 8 Quod Deus eam sæpè confortabat, quando eam vel diabolus, vel homo vexabat.
- 9 De quarta visione, in qua bonos & malos angelos vidit.
- 10 Quod languens per triennium, Cherubim prauos à se propellentē angelos igneo gladio, adspexit.
- 11 Quod languore & dæmonum terrore non solum non est superata, sed & defensione angelica est glorificata.
- 12 Quod philosophus conuersus, Deum in ea laudauit: & quod suas puellas à dæmonum vanitatibus castigauit.
- 13 Quod nec prosperis eleuabatur, nec aduersis deprimebatur.
- 14 De quinta visione, vbi agit de carnis & spiritus colluctatione, & sanctorū patrum laudabili exemplificatione.
- 15 De sexta visione, in qua turres & diuersa habitacula vidit.
- 16 De septima, in qua dicit, quomodò Iohannis Euangelium didicit.
- 17 Quod spiritus specialis gratiæ, fonte eam potauit sapientiæ.

LIBER SECVNDVS, IN QVO INSERTAE SVNT VISIONES S. VIRGINIS
HILDEGARDIS.

CAPVT I.

Multa propheticis spiritu predicat.

IGITVR beata virgo in loco, ad quem visu diuino migrauerat, librum visionum suarum, quem apud montem sancti Disibodi inchoauerat, consummauit; & quædam de natura hominis & elementorum, diuersarumque creaturarum, & quomodò homini ex his succurrendum sit, aliaque multa secreta propheticis spiritu manifestauit. Pater etiam, quàm eleganter epistolis, de diuersis prouincijs ad se directis, responderit, si quis tenorem verborum eius, ex reuelatione diuina prolatorum, altius considerare voluerit. Sunt tamen in vnum volumen compilatæ & suæ, & illæ, quæ ad se fuerant destinatæ. Quis verò non miretur, quod cantum dulcissimæ melodiæ mirabili protulit symphonia, & literas non

non prius visas, cum lingua edidit antea inaudita: Præter hæc, Euangelia quædam exposuit, aliasq; typicas expositiones composuit; quæ omnia, quia ei clavis David aperuit, gratulari merito & cantare animæ suæ licuit; quod eam Rex in cellaria sua introduxerit, vt inebriaretur ab vbertate domus suæ, & potaretur torrentia voluptatis sue; vnde & ipsa, sicut scriptum est, à timore Domini concipiens; pareret spiritum, & salutes super terram faceret. Magnum est etiam illud & admiratione dignum, quod ea, quæ in spiritu audiuit vel vidit; eodem sensu & eisdem verbis circumspecta & pura mente, manu propria scripsit & ore edidit; vno solo fideli viro symmysta contenta, qui ad euentiam grammaticæ artis, quam ipsa nesciebat, casus, tempora & genera quidem disponere, sed ad sensum vel intellectum eorum nihil omnino addere præsumebat vel demere. De hoc certè etiam ad Adrianum Papam scripsit, quod sic in cælesti visione sibi dictum audiuit: Cùm desuper tibi ostensa ad formam humanæ consuetudinis non protuleris in Latina lingua; quia hæc consuetudo tibi non est data, ille qui limam habet, ad aptum sonum hominū explere non negligat. Congruum autem videtur, vt hoc in loco scripta visionum eius aliqua inseramus; & ex his, quàm conuenienter sententia illa de Canticis; Dilectus meus misit manus suas per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius, sibi adaptari queat, videamus. Hæc scripta ita se habent.

CAP. II.

In mystica (inquit) visione & in lumine charitatis de sapientia, quæ nunquam deficiet; verba hæc sic audiui & vidi: Quinque toni iustitiæ humano generi à Deo missi intonant, in quibus salus & redemptio credentium constar. Et hi quinque toni excellentiores omnibus operibus hominum sunt, quia omnia opera hominum de his nutriuntur; qui sunt qui in sonis non eunt; sed cum quibus omnia opera hominis, in quinque sensibus corporis eius perficiuntur. Et de illis talis ratio est: Primus tonus per fidele Abel sacrificium; quod Deo immolauit; opere completus est. Secundus autem, quando Noë per præceptum Dei arcam ædificauit. Tertius verò per Moysem, quando ei lex data est, quæ * punctum circumcisionis Abrahæ fuit. Sed in quarto tono verbum summi patris in Virginis vterum descendit; & carnem induit: quia idem verbum cum aqua limum coagulauerat, & sic hominem formauerat; vnde & omnis creatura per hominem ad ipsum clamauit; qui eam fecerat; sicque propter hominem Deus omnia in se portauit. Alio enim tempore hominem creauit; alio autem ipsum portauit: vt omnes quos consilium serpentis perdiderat, sibi attraheret. Quintus autem tonus perficietur, cum omnis error & irrisio finietur; & tunc homines videbunt & cognoscent, quod nullus citra Dominum quicquam facere possit. Hoc verò in quinque tonis à Deo missis, vetus & nouum testamentum perficietur; ac mirificus numerus hominum complebitur. Et post hos quinque tonos filio Dei quoddam lucidum tempus dabitur; ita quod ab omni carne palam cognoscetur. Postea Diuinitas in semetipsa operabitur, quandiu vult. Sapientia quoque in lumine charitatis docet, & iubet me dicere, quomodo in hac visione constituta sum. Et ego verba hæc non dico de me, sed vera sapientia ista dicit de me, & sic loquitur ad me: Audi, o homo, verba hæc, & dic ea non secundum te, sed secundum me: & docta per me, hoc modo dic de te: In prima formatione mea, cum Deus in vtero matris meæ spiraculo vitæ suscitauit me, visionem istam infixit animæ meæ. Nam post incarnationem Christi anno M. C. doctrina Apostolorū & ardens iustitiā quam in Christianis & spiritualibus constituerat, tardare cœpit, & in hæstrationem vertebatur. Illis temporibus nata sum, & parentes mei cū suspirio Deo me vouebant; ac tertio ætatis meæ anno tantum lumen vidi; quod anima mea cōtremuit: sed præ infantia de his nihil proferre potui. In octauo autem anno ætatis meæ in spiritualem conuersationē Deo oblata sum, & vsque in quintumdecimum annum fui multa videns; & plura simpliciter loquens; ita quod & admirabantur, qui hæc audierunt, vnde venirent, & à quo essent. Tunc & ego in me ipsa admirata sum, quod cum * infra in anima vidi, exteriorem etiā visum habuissem; quod hoc de nullo homine audiui, atque visionem, quam in anima vidi, quantum potui, celavi: multaq; exteriora ignoravi, de frequenti ægritudine, quam à lacte matris meæ hucusq; passa sum, quæ carnem meā maceravit, & ex qua vires meæ defecerūt. His valde fatigata, à quadā nutrice mea quæsiui si aliqua, exceptis exterioribus, videret: & nihil mihi inde respōdit, quoniam nihil videbat. Tunc magno timore correpta non audebam hæc cuiquam manifestare; sed tamen plura loquendo, didicido,

Multa di-
scit diuini-
cus.
Apoc. 3.
Cant. 1.
Psal. 35.
Esa. 26.
Nescit lire-
tas, & tamē
scribit, non
sine magno
miraculo.

Cant. 5.

Gen. 4.
Gen. 6.
Exod. 20.
for. pactū
Gen. 1 & 2.

Iudicium
extremum.

Nota 1100.

* intra
Nota & in-
tus & foris
eam vidisse
eodem tem-
pore.

de futuris solebam enarrare. Et quandò hac visione pleniter perfundebar, multa quæ audientibus aliena erant, loquebar. Sed cùm vis visionis aliquantulum cessit, in qua me plùs secundùm mores infantis, quàm secundùm annos ætatis meæ exhibui, valde erubui, & sæpè fleui: & multotiès libenter tacuisssem, si mihi licuisset. Præ timore autem, quem ad homines habebam, quomodò viderem, nulli dicere audebã. Sed quædam nobilis fœmina, cui in disciplina eram subdita, hæc notauit, & cuidam sibi notæ monachæ aperuit. Eidem fœminæ Deus per gratiam suam quasi rinulum ex multis aquis infudit, ita quòd bonis operibus quietem nõ tribuit; quousquè bono sine præsentem vitam finiuit, cuius etiam merita Deus per quædam pulchra ostendit signa. Post cuius finem ita permansi videns in quadragesimum ætatis meæ annum. Tunc in eadem visione magna pressura coacta sum palàm manifestare ea, quæ videram & audieram. Sed valde timui & erubui proferre, quæ tam diù silueram. Venæ autem medullæ meæ tunc plene virium erant, in quibus ab infantia & iuuentute mea defectum habebam. Ista cuidam monacho magistro meo intimauit, qui bonæ conuersationis & diligentis intentionis ac veluti peregrinus à sciscitationibus morum multorum hominum erat. Vndè & eadem miracula libenter audiebat, qui admiras mihi iniunxit, vt ea absconsa scriberem, donèc videret, quæ & vndè essent. Intelligens autem quòd à Deo essent, Abbati suo intinavit, magnoq; desiderio deinceps mecum in his laborauit. In eadem visione scripta prophetarum, Euangeliorum, & aliorum sanctorum quorundam philosophorum, sine vlla humana doctrina intellexi, ac quædam ex illis exposui, cùm vix notitiam literarum haberẽ, sicut indocta mulier me docuerat. Sed & cantum cum melodia in laudem Dei & sanctorum absq; doctrina vllius hominis protuli & cantauit, cùm nunquam vel neumam, vel cantum aliquem didicisssem. Hæc ad audientiam Moguntinæ Ecclesiæ allata cùm essent & discussa, omnes ex Deo esse dixerunt, & ex prophetia, qua olim propheta prophetauerant. Deindè scripta mea Eugenio Papæ, cùm Treberi esset, allata sunt, qui ea gratanter coram plurimis legi fecit, ac per seipsum legit, multumque de gratia Dei confidens, benedictionemq; suam cum literis mihi mittens, præcepit vt ea quæ in visione viderem vel audirem, scriptis attentius commendarem.

Intelligit
prophetas
&c. docta à
Deo.

Eugenio Pa-
pa, cū esset
Tretris, ei-
us scripta
approbat.

CAP. III.

ITaq; beatę virginis pulcherrima visione, & sui timoris, quem ad accessum Spiritus sancti capiebat, recitatione, de Apostolici quoquè benedictione, & de percepta ab eo scribendi permissione, patenter colligimus, quòd ille dilectus suus sponsus celestis Iesus Christus verè misit manum suam, id est, operationem & inspirationem spiritus sancti per foramen, hoc est, per occultam gratiam suam, & venter eius, scilicet mens sua, ad tactum eius, hoc est, ad infusionem gratiæ suæ intremuit, ob insolitū vigorem spiritus, & pòdus quod interiùs sensit. Quid aptius? quid cõuenientius? Certè sicut per illum in Helia sibilum auræ tenuem frequèrior visitatio signatur: ita diuini Spiritus saporem totiès degustabat mens eius, quotiès in contemplationis sublimitate suspendebatur. Et quid fecit? Surrexi, inquit, vt aperirem dilecto meo. O verè beata virgo, quæ, sicut scriptum est, quia dilexit cordis mūditiā, propter gratiam laborum suorum habet amicum regem, id est, Christum, à quo tale percepit donum. Secundùm mensuram enim, quam sibi dare Spiritus sanctus voluit, (nam sicut spirat vbi vult, sic etiam diuidit singulis prout vult) quin surgeret & dilecto aperiret, recusare non poterat: & nunc voce, nunc literis, pessulum ostij sui aperiens dilecto, foris exequebatur, quod intus audiuit. Quid intus audiuit? Deriuentur foras fontes tui, & in plateis aquas tuas diuide.

Cant. 5.

3. Reg. 19.

Cant. 5.

Prou. 22.

Iohan. 3.

Cant. 5.

Prou. 5.

CAP. IIII.

IGitur dum ad hunc modum bonorum operum riuus affluētibus quasi paradisi fluminibus irrigaretur, non modò tota vicinia, verùm etiam ex omni tripartita Gallia atq; Germania confluebāt ad eam vndiquè vtriusq; sexus populorum examina, quibus per gratiam Dei vtriusq; vitę affatim accommoda impendebat exhortamina. Ad salutem enim animarum suarum proponebat eis & soluebat quæstiones sanctarum scripturarum. Plurimi consilium ab ea percipiebant necessitatum corporalium, quas patiebantur: nonnulli quoquè benedictionibus suis à languoribus alleuiabantur. Quia verò prophético spiritu cogitationes & intentiones hominum cognoscebat, quosdam peruersa & friuola mente ad se, quasi ad explorandum, accedentes redarguebat: qui dum spiritui qui loquebatur, non valent resistere, correpti & emēdati, cegebant.

Soluit mul-
tas quæstio-
nes scriptu-
rarum.

Videt homi-
num cogi-
tationes.
Act. 6.

cogebantur à prauo incepto desistere. Sed & Iudæos, dum ad se venirent causa interrogationis, conuictos de lege sua, ad Christi fidem exhortabatur verbis piæ admonitionis. Omnibus enim, iuxta Apostolum, omnia facta, extraneis quidem aduentantibus, quanuis reprehensibilibus, blandè & leniter, prout eis videbat competere, loquebatur. Secum autem commorantes puellas, cum multo dilectionis ac maternæ dulcedinis affectu castigabat, quoties vel rancor cuiuslibet controuersæ, vel dolor secularis tristitiæ, siue desidia, aut negligentia in eis oriebatur. Deniquè volūtates, intentiones & cogitationes earum intātum perspiciebat, quòd in officijs etiam diuinis, secundum qualitatem cordis sui, proprijs benedictionibus eis respondebat. Præuidebat enim in spiritu vitam hominum & conuersationem, necnon & vitæ præsentis quorundam consummationem, ac secundum qualitatem morum & meritòrum, gloriam & pœnas animarum eorum: quæ tamen tanta mysteria nulli præterquam illi soli homini reuelabat, cui (vt prædiximus) omnia secreta sua manifestabat. Sicut deniquè tempus tacendi, ita nouerat, quid & ubi, & cui, & cur, & quomodo, & quādò tempus esset loquendi. In his autem omnibus summam omnium virtutum seruabat humilitatem. Et sciens, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, semper gratiæ diuinæ omnipotentem laudabat benignitatem.

CAP. V.

Tantis ac talibus gratiarum adornatam dotalibus spūsus cælestis, sponsam suam dilectam, licet crebris inuiferet uisitationibus, tamen vt scriptum est, quādò magna erat, humiliaret se in omnibus, permisit eam sæpè varijs ægritudinum vexari passionibus. Quod vt euidentius pateat, textus visionum eius producat in medium, vt & virtus in infirmitate perfecta non lateat, & lectoris etiam, dum alternis uti delectatur, alleuietur tedium. Vis scire quid perpessa fuerit pro eo, quòd non manifesta erit ostensa sibi cælitus uisionem, propter suam de loco, in quo tunc erat, in alium transmigrationem? Audi ipsam ita scribentem: Quodam (inquit) tempore ex caligine oculorum nullum lumen videbam, tantoq; pondere corporis deprimebar, quòd subleuari non valens, in doloribus maximis occupata iacebam: quæ ideò passa sum, quia non manifestavi uisionem, quæ mihi ostensa fuit, quòd de loco in quo Deo oblatam fueram, in alium cum puellis meis moueri deberem. Hæc tam diu sustinui, donec locum in quo nunc sum, nominavi: & ilicò visu recepto, leuius quidem habui, sed tamen infirmitate nondum ad plenum carui. Abbas autem meus, & fratres & populus eiusdem prouinciæ, cum percepissent de hac mutatione, quid hoc esset, quòd de pinguedine agrorum & vinearum & de amœnitate loci illius, ad inaquosa, ubi nulla essent commoda, ire vellemus, mirum habuerunt: & nè hoc fieret, sed vt nobis resisterent, in inuicem conspirauerunt. Me quoque quadam vanitate deceptam esse dicebant. Cumque hæc audissem, cor meum contritum est, & caro mea & uenæ aruerunt: & per dies plurimos lecto decumbens, vocem magnam audiui, me prohibentem, nè quicquam amplius in loco illo de uisione hac proferrem vel scriberem. Tunc quædam nobilis Marchionissa nobis nota, Archiepiscopum Moguntinum adiit, & ei hæc omnia, alijsque sapientibus manifestauit. Qui dixerunt, quòd nullus locus, nisi per bona opera sanctificaretur: vnde & hoc, vt fieret, conueniens videtur. Tunc antiquus deceptor per multas irrisiones me excibrauit, ita quòd multi dixerunt: Quid est hoc, quòd huic stultæ & indoctæ scemine tot mysteria reuelantur, cum multi fortes & sapientes viri sint? In dispersionem itaque vertetur. Multi enim de reuelatione admirabantur, vtrum à Deo esset, an de inaquositate aëreorum spirituum, qui multos seducunt. Et ita in isto loco cum viginti puellis nobilibus & de diuitibus parentibus natis, mansi, nullam habitationem seu habitatorem hic inueniens, excepto veterano quodam & uxore eius ac filijs. Tanta quoque aduersitas tribulationum & pressura laborum super me cecidit, velut cum tempestuosa nubes solem obtegit, ita quòd valde suspirans & lachrymas fundens, dixi: O ó, Deus nullum confundit, qui in ipsum confidit. Sed iterum Deus gratiam suam mihi adhibuit, quem admodum cum sol recedentibus nubibus apparet, & velut cum mater flenti infanti lac præbet, vnde ipse post steru gaudet. Tunc in vera uisione vidi, quòd tribulationes istæ in exemplo Moysis super me venissent: quia cum ille filios Israel de Aegypto trans mare rubrum duceret in desertum, ipsi contra Deum murmurantes, Moysen quoque valde affligerunt, quanuis eos Deus mirificis signis illustrasset. Ità Deus aliqua parte me affligi permisit à communi populo, à propinquis meis, & ab aliquantibus qui mecum manserunt,

cum

1. Cor. 9.

Videt quorundam præsentis vitæ consummationem.

Eccles. 3.

Iaco. 4.
1. Pet. 5.

Eccles. 3.

1. Cor. 12.

2. Mach. 15.

Pœna celatæ uisionis.

Psal. 72.

A multis irridetur.

Multa patitur.

Exo. 16.

cum eis necessaria defuerunt, nisi quantum nobis per gratiam Dei in elemosynis dabatur: quia sicut filij Israel Moysen affixerunt, ita & isti super me caput mouentes, dixerunt: Quid prodest, quod nobiles & diuites puellæ, de loco in quo eis nihil defuit, in tantam penuriam deuenerunt? Nos verò gratiam Dei nobis succurrere expectabamus, qui hunc locum nobis ostenderat.

Dominus
eam con-
solatur.

Esa. 60.

Non sinit
Deus, ut
vnq̄ plena
gaudeat in
hoc mundo
securitate.
Philip. 2.

Puellis ab
ea disceden-
tibus, res
male suc-
cessit.

Post pressuram doloris huius gratiam suam Deus super nos pluit. Nam multi qui nos priùs contemnescentes, in aquosam inutilitatem nominauerat, venerunt ad nos vndique, adiuuantes & benedictionibus nos replentes. Multi etiam diuites, mortuos suos in honore apud nos sepeliuerunt. Plurimi quoque visionem hanc in fide cognoscentes, magno desiderio ad nos venerunt, sicut per prophetam dictum est: Venient ad te, qui detrahebant tibi. Tunc spiritus meus reuixit, & quæ priùs in dolore fleueram, nunc quia Deus in obliuionem me non duxisset, præ gaudio fleui, cum locum istum extollendo, & multis vtilibus rebus & ædificijs multiplicando confirmauit. Sed tamen Deus noluit, quòd in plena securitate constanter perseverarem, sicut ab infantia mea in omnibus causis meis fecerat, cum nullam securitatem gaudij vite istius mihi dimisit, per quod mens mea eleuari posset. Nam cum librum Sciuias scriberem, quandam nobilem puellam supradictæ Marchionissæ filiam, in plena charitate habebam, sicut Paulus Timotheum, quæ in diligenti amicitia in omnibus se mihi coniunxerat, & in passionibus meis mihi còdoluit, donè ipsam librum compleui. Sed post hæc propter elegantiam generis sui, ad dignitatem maioris nominis se inclinauit, ut mater cuiusdam sublimis Ecclesiæ nominaretur: quod tamen non secundum Deum, sed secundum honorem seculi huius quaesuit. Hæc in alia regione à nobis remota, postquam à me recessit, vitam præsentem cum nomine dignitatis citò perdidit. Alia etiam quædam nobiles puellæ similiter fecerunt, se à me separantes: ex quibus quædam postea tam negligenter vivebant, quòd multi dixerunt, quia opera earum ostenderent, quòd in spiritum sanctum, & in hominem, qui de spiritu sancto loquebatur, peccassent. Ego autem & diligentes me, admirabamur, cur tanta persecutio super me veniret, & Deus consolationem mihi non adhiberet, cum in peccatis perseverare non vellem, sed bona opera, Deo adiuuante, perficere desiderarem. In his librum Sciuias compleui, sicut Deus voluit.

CAP. VI.

EX præcedenti visionis descriptione & beata virginis liquet afflictione, quòd locum, quem sibi præmonstratum & pro quo retardantem cæcitate castigauit: ipse Dominus elegit & prælegit in hæc iratem sibi, ut nomen suum sanctum impensius glorificaretur ibi, tum propter S. Ruperti merita & secum ibi in Christo quiescentium, tum propter profectum sanctæ virginis & secum illuc venientium. Inter hæc subit mentem veteris historiæ recordatio, & pulchra se nobis offert de Delbora prophetissa & loco in quo sedit, ad nostram prophetissam & locum nostrum comparatio. Sic enim Origenes dicit: Præstat non minimam còsolationem mulierum sexui, & prouocat eas, nè pro infirmitate sexus desperent, etiam prophetiæ gratia capaces se fieri posse: sed intelligant & credant, quòd meretur hanc gratiam puritas mentis, non diuersitas sexus. Delbora quippè, quæ apes interpretatur, in prophetiæ forma versatur. Certum nanque est, quòd omnis prophetia tuas cælestis doctrinæ fauos & dulcia diuini eloquij mella componat, ut Dauid dicit: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Hæc inter Rama & Bethel sedere dicitur: & Rama, excelsa: Bethel, domus Dei interpretatur. Nihil enim humile, nihil deiectum erga prophetiæ sedem reperitur. Sicut & apud Salomonem sedes sapientiæ, vel in portis ciuitatum consistit, vel in murorum moenibus habitat, vel in turribus liberè agit. Hoc modo prophetia in beata Hildegarde inter domum Dei & excelsa dicitur habitasse, quòd nunc videri etiam in promptu sit localiter: potest tamen accipi & spiritualiter. Docet enim te, o sancta anima, quæcunque ibi habitas, quæ super terram sunt, respicere, & quæ in cælorum excelsis sunt, ubi Christus in dextera Dei sedet, querere. Illuc te prophetia eius hortatur ascendere, illuc auditores suos molitur imponere. Benedicta ergò gratia Dei de loco suo, de cuius emancipatione, quam in spiritu præuidit beata virgo, dicit ita in scripto suo:

CAP. VII.

Viso eius
de loci mu-
tatione.

Vidi in visione, & docta & coacta sum, ut prælatis meis reuelarem, quòd locus noster cum suis pertinētij, à loco, in quo Deo oblata fueram, absoluendus esset, præter-

præterquam quòd subiectionem & obedientiam Deo ibi seruientibus deberemus, quãdiu bonam fidem erga nos inueniremus. Hæc Abbati meo intimaui, sed infirmitate correptus, nihil inde disposuit, quoniam & post paucos dies vitã finiuit. Ad Abbatem verò succedentem & Moguntinum Archiepiscopum & maiores Ecclesiã cum hæc peruenissent, in fide & charitate ea susceperunt, atque itã fieri cum sigillo scripturæ confirmauerunt. Inter hæc à quibusdam multas infestationes pertuli, sicut Iosue, quem præ alijs victorem, inimici conabantur ducere in confusionem: sed sicut Deus ipsum adiuuit, itã me & filias meas liberauit. Sed sicut Ioseph fratres sui inuidebant, quòd à patre plùs alijs amaretur, ac ipsum vendentes, tunicam eius scissã patri retulerunt, dicentes, quòd fera illum deuorauerit: itã & quidam maleuoli tunicam gratiã & laudis Domini in nobis scindere volebant: sed Deus nobis succurrit, sicut Ioseph in honorem restituit. Gen. 37. Quauis autem multam pressuram haberemus, tamen Gen. 41. per gratiam Dei augmentabamur, sicut & filij Israel, qui quanto plùs opprimebãtur, Exod. 2. tanto magis crescebant. In gaudio itaq; cordis mei ad Deum adspiciebam, & quia in tribulationibus mihi adfiterat, secura esse volebam.

CAP. VIII.

Hic opportunè cõsiderare possumus, quòd beata virgo, licet corpore infirmitate attritione, diabolica quoque & humanã infestationis prægrauaretur vexatione, semper tamen diuina roborari & confirmari meruit consolatione. Siquidẽ Spiritus sanctus gratiam suam multis profuturam, in electo vase suo volens conseruare, omnis facultatiã rubiginem lima correctionis in ea studuit elimare, vt ex castigatione proficiens, voluntatem Domini diligenter inuestigaret: & iuxta Apostolum, rationabile obsequium Deo reddens, totum vitã suã cursum ad eius sententiam ordinaret: & meritò. Gratuito enim suo dono, natura & gratiã simul illustrans eam bono, preparabat ei gratiam in abundantia magna & gloria, gratiam in terris, gloriam in cælis, gratiam sublimium meritorum, gloriam ineffabilium præmiorum dabat. Indè est quòd à terrenis castigabatur, sicut scriptum est: Flagellat Deus omnem filium quem recipit, vt in ea meritorum auferentur merita, sicut & in subsequenti visione declaratur, quam describit itã: Heb. 12.

CAP. IX.

In lectum ægritudinis quodam tempore me Deus strauit, & aëreis pœnis totũ corpus infudit, itã quòd venã cum sanguine, caro cum liquore, medulla cum ossibus in me aruerunt, velut anima mea à corpore eximi deberet. In isto strepitu triginta dies fui, itã quòd ex calore aërei ignis venter meus feruebat. Vndè quidam hanc ægritudinem pro pœna computabant. Virtus quoque spiritus mei, carni meã infixã, defecit, nec ex hac vita translata, nec pleniter fui in ea. Corpus etiam meum immutatum sternebatur in terram super cilicium, nec tamen vidi finem meum, cum & prælati mei, filiã & proximi, cum planctu magno venirent, & obitum meum viderent. At ego in vera visione aciem magnam angelorum, humano intellectui innumerabilem, per hos dies interdum vidi, qui de exercitu illo erant, qui cum Michaële contra draconem pugnabant, & hi sustinebant quid de me Deus fieri iuberet. Sed vnus fortis ex eis, clamabat ad me, dicens: Ej Ej, aquila, quare dormis in scientia? Surge de dubitatione: Cognoscèris. O gemma in splendore, omnes aquilã videbunt te, sed mundus lugebit, vita autem æterna gaudebit: & ideò aurora ad solem surge. Surge surge, comede & bibe. Mox acies tota clamabat voce sonora: Vox gaudij, Nuncij siluerunt, Nondum venit tempus transeundi: puella ergò surge. Statim corpus meum & sensus mei ad præsentem vitam mutabantur. Quod filia meã, quã prius fleuerant, cernentes, de terra me leuantes, in lectum reposuerunt, & sic priuinas vires recepi. Pœnalis autem infirmitas à me pleniter non recessit: sed tantum spiritus meus de die in diẽ plùs, quàm prius, in me confortabatur. Nam pessimi aërei spiritus, quibus pœnales cruciatus hominum iniuncti sunt, pœnam hãc, quã mihi ab eis, vt Deus permisit, inferebatur, subministrabant, sicut & tortores fecerunt, quã beato Laurentio & alijs martyribus prunas apponebant, qui & ad me festinantes, voce magna clamabãt: Seducamus istam, vt de Deo dubitet & blasphemet, cur eam tantis pœnis implicet. Daemones ei multas inferunt pœnas. Sicut enim in Iob permissione Dei factum est, quòd satan corpus eius itã percussit, quòd vermibus scateret: itã aërius ignis subintrans, carnem meam consumpsit: quòd & Ieremiã accidit, qui dolorem suum flebiliter planxit. Sed diabolus ei persuadere non potuit, quòd Deum blasphemaret. Ego verò mollis in carne, timida in mente, Iob 1. Thre. 3.

Laudat Deū
in pœnis
suis.

de pœnis istis plurimum terrebar. Sed Deus me confortauit, quòd eas patienter fe-
rebam, atque in spiritu meo dixi: O ò Domine Deus, omnia per quæ me tangis, bo-
na esse scio, quoniam cuncta opera tua, bona & sancta sunt, quoniam hæc ab infantia
mea promerui. Sed tamen confido, quòd animam meam in futura vita sic cruciari
non permittas.

CAP. X.

Corpus eius
quasi in cli-
bano deco-
quitur.

Cumq; in his doloribus adhuc laborarē, in vera visione admonita sum, vt ad lo-
cum in quo Deo oblata eram, irem, & verba quæ Deus mihi ostenderat, profer-
rem: quod & feci, ac in eodem dolore ad filias meas redij. Ad alia quoquē loca con-
gregationū iter arripui, ac verba quæ Deus iussit, explanauī. In his omnibus vas cor-
poris mei quasi in clibano coctum est, sicut & Deus multos probauit, quos verba sua
proferre iussit: vndē laus sibi sit. Qui & magnum auxilium in duabus filiabus meis &
alijs mihi præbuit, quòd passionibus meis infatigabiliter condolebant. vndē & suspi-
rans Deo gratias egi, quòd homines tedium meū non habebāt. Si enim tantam pres-
suram dolorum, qui à Deo non essent, in carne mea habuissē, tam diū viuere non
potuissē. Quauis autem in his cruciaret, in superna visione tamen dictauī, cantauī,
ac scripsi, quæ spiritus sanctus per me proferre volebat. In his autem languoribus tri-
ennio finito, vidi quòd Cherubim in flagrante ignē, in quo speculum mysteriorū Dei
est, aëreos spiritus, qui me torquebant, quasi igneo gladio insequerentur, ita quòd à
me fugerent, clamantes: Ah Ah, Væ Væ. Num ista, ista sic abibit, quòd eam non rapie-
mus? Mox spiritus meus in me pleniter reuixit, corpusq; meum in venis & medullis
recreatum est, sicque tota conualui.

Verè mira-
bilis Deus
in sanctis
suis.

CAP. XI.

1. Cor. 12.
Mira eius
patientia.

Eph. 6.
Idid.

Can. 6.

Psal. 47.
Gen. 32.

Grauiissimis
laborat fe-
bribus.
Apoc. 6.

Psal. 67.

Psal. 67.

Ecce qualiter sancta virgo duplici modo nunc languorum doloribus cruciata,
nunc dæmonum terroribus vexata, sub defensione angelica glorificabatur. De-
nique ex vna parte, qua laborabat infirmitate, foemina miræ innocentia muniuit se
virtute patientia, & quasi eius molestia sermo diuinus blandiretur, Sufficit, inquit,
tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur: libenter gloriabatur in infirmi-
tatibus, vt inhabitaret in se virtus Christi: & eo præsumebat se diligi, quo merebatur
argui. At ex altera parte, qua dæmonum iritabatur arte, bellatrix egregia iterum se
doctrina Apostolica armauit custodia. Quæ? Galeam, inquit, salutis assumite, & gla-
dium spiritus, quod est verbum Dei. Et iterum: Induite vos armaturam Dei, vt possitis
stare aduersus insidias diaboli, quia nō est nobis colluctatio aduersus carnem & san-
guinem, sed aduersus principatus & potestates tenebrarum harum. Hac itaque ma-
gna belladi arte, & his armis propugnatrix inuicta decertabat: & adhuc carne inclu-
sa, & in terris posita, contra spiritualia nequitia in cælestibus dimicabat. Quapropter
& ipsi principes tenebrarum horruerunt, quando tanta arte instructam & omni ar-
matura fortium vallatam foeminam contra se procedere viderunt. Horruerunt, in-
quam, & Væ suum conclamantes, cum confusione fugerunt, quoniam timor & tre-
mor super eos venerunt, cum viderunt Cherubin terribilem vt castrorum aciem or-
dinatam, famulam quidem Dei protegentem, se autem flammea framea, nē eam ve-
xarent, prosequentem. Itaque admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor
apprehendit eos, ita vt dicerent: Castra Dei sunt hæc, fugiamus Ierusalem. Et statim fu-
gerunt. Itā inter superos & inferos spiritus athleta Dei luctabatur, propulsatisq; ad-
uersarijs, lata semper victoria gloriabatur. Nec illud silendum, quòd cum quadam vi-
ce febribus laboraret, quosdam sanctos vidit qui dicebant: Vindica Domine sangui-
nem sanctorum tuorum. Et alij ad ipsam: Dolorem, inquiunt, quem pateris, bona vo-
luntate sufferre debes. Et ecce alij sancti ita inter se conferebant: Nobiscum ibit, an-
non? Et alij respondebant: Præterita, præsentia, & futura nondum permittunt eam:
sed tamen cum opus suum perfecerit, nobiscum eam tollemus. Tunc simul omnes
clamabāt: O felix anima & certissima, surge, surge sicut aquila, quia sol te produxit, &
nescisti. Et ilico conualuit.

CAP. XII.

Nec solum cum molestiam languorum vel seuitiam dæmonum, sed etiam cum
infectionibus incurrit hominum, affuit ei Dominus: & corda aduersariorum
conuertit in melius, sicut ipsa describit de conuersione philosophi, primò sibi, immò
Deo contrarij, in quo verè postea facta est mutatio dexteræ excelsi: & cum vanitates,
quæ per deceptionem satanae oriebantur in cordibus puellarum suarum, remo-
uit

uit exhortationibus sanctorum scripturarum, de quibus ita dicit: Quidam philosophus de diuitijs honoratus, cum de his quæ videram, diu dubitasset, tandem ad nos venit, & locum nostrum ædificijs, allodijs, & alijs necessarijs valde ornauit: vnde anima mea exhilarata fuit, quia Deus in obliuionem nos non adduxit. Acri enim seruatione, sed sapienti, exquisiuit, quæ essent vel vnde essent visionis huius scripta, donec inspiratione diuina pleniter credidit, & qui prius malitiosis verbis nos spreuerat, cum Deus iniustitiam in corde eius suffocasset, maioribus benedictionibus ad nos conuersus fuit: sicut & Pharaonem Deus in mari rubro submersit, qui filios Israël capere voluit. De huius immutatione multi admirati, magis crediderunt, & per ipsum sapientem Deus benedictionem suam super nos fudit, sicut vnguentum, quod descendit in barbam barbam Aaron. Vnde & omnes nos eum patrem nominauimus. Hic & qui tantus princeps in nomine suo fuit, petijt, vt apud nos sepeliretur, & ita factum est. Tunc mens mea solidata est, & curam egi filiarum mearum in necessarijs tam corporum quam animarum, sicut à magistris mihi erat statutum. Ad veram ergo visionem adspiciebã magna sollicitudine, quomodo aerei spiritus contra nos pugnarent: vidi que quod idem spiritus quosdam nobiles filias meas per diuersas vanitates quasi in rete perplexerant. At ego per ostensionem Dei, eis hoc innotui, ipsasque verbis sanctorum scripturarum & regulari disciplina, bonaque conuersatione circumfodi & munui. Sed quadam ex eis, toruis luminibus me adspicientes, verbis occultè me laniabant, dicentes quod importabilem strepitum regularis disciplinae, quo eas constringere vellem, sufferre non possent. Sed Deus in alijs bonis sapientibusque fororibus, quæ in omnibus passionibus meis mihi adstiterunt, solatium adhibuit, sicut in Susanna factum est, quam Deus à falsis testimonijs liberauit. Quauis autem huiusmodi tribulationibus frequenter fatigarer, tamen librum vite meritorum diuinitus mihi reuelatum, per gratiam Dei ad finem perduxi.

CAP. XIII.

Sicut inter aduersa & prospera se agebat virgo Deo deuota, vt nec in prosperis eleuaretur, nec in aduersis deprimeretur: sed in vtroque vnum & eundem seruans vigorem, nec vituperio concutiebatur, nec laude seducebatur. Intentum enim, tanquam arcum, animum ad omnem disciplinam habebat: quo non languescere, autoritate modo mansueta, modo seuera, se suosque regebat. Erat quippe in ea, comitate condita grauitas, & ex eius lingua melle dulcior orationis profuebat suauitas. Habebat verò in omnibus sanam doctrinam, sicut de natura hominis, de conflictu carnis & spiritus, de sanctorum patrum exemplis scribit, quod percepit per reuelationem diuinam.

CAP. XIII.

In vera, inquit, visione vidi figuram hominis, qui quauis in duabus naturis sit animæ & corporis, vnum tamen edificium est, velut cum homo ex lapidibus domum componit, de cinerosa quoque materia eam tegit & confirmat, ne cadat & confundatur. Homo enim opus Dei est, & cum omni creatura est, ac omnis creatura cum ipso est. Sed opus hominis, quod sine vita est, operi Dei, quod vita est, simile non est, sicut vas figuli, adificationibus fabri simile non est. Natura verò animæ, ad infinitam vitam adspicit: corpus autem caducam vitam amplectitur: nec vnanimis sunt, quia quauis simul sint in homine, in duo tamen diuiduntur. Hac similitudine cum Deus spiritum suum per prophetiam & sapientiam, vel per miracula in hominem mittit, carni illius sæpè dolores infligit, quatenus spiritus sanctus ibi habitare possit. Si autem eam doloribus non constringit, tunc secularibus moribus facile admisceatur: sicut in Samson & Salomone alijsque accidit, qui in suspirijs spiritus defecerunt, ad delectationem carnis se inclinantes: quia prophetia, Sapientia & miracula, in gaudio iucunda sunt. Sed cum homo interdum delectationem carnis per suggestionem diaboli colit, sæpè dicit: Ah immundo foetore facis foeteo. Quid est quod spiritus carnem affligit? quia ipse spiritus gustum peccati ex natura sua odio habet. Cum autem caro desideria animæ frangit propter frequentem delectationem, in qua per foetorem peccati se inuoluit, ita quod spiritus propter eandem molestiam suspirare non potest, tunc caro affligit spiritum, & afflictio hæc in duas partes per gratiam Dei diuiditur. Conflictus verò iste, qui dictus est de figura, quæ homo est, in Abel incepit, quem frater suus odio habuit: & in Noe, qui à filiis suis iniuriam pertulit: & in Abraham, qui de amicis opprobria sustinuit: Et in Iacob, qui propter fratrem suum profugus

Moyfes. Iudas. fugus fuit: atque in Moyse, qui ab amicis afflictus est, quia inimicis confenserunt. Hæc afflictio quoque inter discipulos Christi erat, quia propter duritiam infidelitatis, caro vnus spiritum suffocauit, Cæteri autem cum spiritu in afflictione contra carnem erant. Zachæus quoque Euangelicus, cum spiritu in afflictione contra carnem fuit. Iuuenis autem qui in Euangelio cum Christo loquebatur, cōtra carnem cum spiritu in afflictione non erat. vnde & à filio Dei fugit. Saulus etiam in incredulitate sua spiritum primitus continuit: Sed Deus malum hoc in ipso dissipauit, sicut de cælo fatanam in abyssum proiecit, & de Saulo Paulum fecit. Abel autem, qui in affluenti desiderio animæ immolauit, sanctificatus est: Cain autem repudiatus, quia caro spiritum eius per odium suffocauit. Noe etiam iustificatus, quia Deo sacrificauit. Sed filius eius, spurcitæ carnis, patrem deridendo, respondit: & ideò libertate caruit, nomine filij indignus, seruus vocatus est. Abraham quoque multiplicatus est, quoniam Deo obediens, carnem suam contra carnis iura diligenter affligebat. Hic in alienam gentem conuersus est. A filijs autem & amicis eius libertas illorum qui sibi resistebant, euanuit: à filijs quippè Israël eieci sunt, qui liberi extiterunt. Iacob quoque Deo dilectus, quia in desiderio animæ iustitiam semper bibit, in benedictionibus Dei perseuerauit. Esau autem frater eius, benedictione spoliatus est, propter odium quod ad ipsum habuit. Moyse famulus & amicus Dei, quæ in mysterijs & miraculis habuit & seruauit, responsum carnis in se oppressit. Vnde qui eum odio habebant, perierunt, nec in terram promissionis peruenerunt. Apostoli carnem suam opprimebant. Sed Iudas in desiderio animæ totus cæcus fuit, qui Christum magis sequebatur, vt à populo honorificaretur, quàm vt in eum crederet. Sicut & discipuli qui desiderium animæ pleniter non habebant, doctrinam quidem Christi libenter audierunt, sed quoniam in spiritu radios erant, cum perfectionem iustitiæ eius sufferre non possent, ab eo fugerunt. Zachæus in iucunditate carnis, afflictionem spiritus contra carnem habuit, ita quòd opera sua sibi displicuerunt. vnde cum de filio Dei audisset, quòd iustus esset, ilicò ad eum cucurrit, & in eum credit, quia peccata sua prius per spiritum planxit. Sed iuuenis in Euangelio positus, diuitijs oneratus, famam rerum libenter audiens, ad Dei filium venit, quærens quid facturus esset: sed cum perfectum responsum accepisset, in tristitiam corruit: & quia caro spiritum suffocauit, à Christo recessit. Saulus quoque importunus, corde indurato contra fidem Christi cornua superbiæ erexit: sed Deus illum strauit, carnis voluntatem in eo mortificauit, & ad bonum eum conuertit. Ego autem paupercula forma, hos præcipuè dilexi & inuocauit, qui carnem suam in spiritu afflixerunt, & ab his declinaui, qui se contra spiritum indurauerunt, & eum suffocauerunt. Nec vnquam requieui, sed in tribulationibus plurimis fatigata fui, donèc rorem gratiæ suæ super me pluit, sicut familiari suo dixit: Inimicus ero inimicis tuis, & affligentes te affligam, & præcedet te angelus meus. Et iterum: Famulo meo præstiti honorem magnum, & omnes inimicos eius humiliavi. Sed & in plurimis iniurijs Deus ita me constrinxit, quòd cogitare non audebam, quanta benignitas gratiæ eius erga me foret, cum tamen magnas contrarietates illis occurrere videbam, qui veritati Dei resistebant. Et de tribulationibus & pœnis, quas de aëreo calore passa sum, corpus meum ita cõculcatum est, sicut limosa terra, cum aqua conglutinatur. Magnæ profectò esset vtilitatis, indagare obscuritatem eloquiorum tantæ subtilitatis, si non esset nobis indictum, potius textum visionum sanctę virginis scriptis exarare, & historiam vitæ eius aliquibus verbis explanare. Exercet enim sensum nostrum, vt fatigatione fieret dilatatus: & quod capere non posset ociosus, caperet exercitatus. Nunc verò quia ad alia festinamus, visiones eius carptim intento calamo perscribamus. Ait enim:

CAP. XV.

Alia eius visio.

TRes tures in visione adspiciebam, per quas sapientia, quædam occulta mihi manifestauit. Prima tria habebat habitacula. In primo nobiles puellæ cum quibusdam alijs erant, quæ in ardenti charitate verba Dei ex ore meo audiebant, atque in hoc quasi esuriam semper habebant. Sed in secundo aliæ quædam stabiles & sapientes fuerunt, quæ in cordibus suis veritatē Dei amplectebantur, dicentes: O, quando ista nobiscum perseuerabit? Et ex hoc fatigatæ non sunt. In tertio verò habraculo fortes armati ex communi populo erant, qui vehemens ad nos iter facientes, in admirationem de prædictis miraculis ducti sunt, magnoque desiderio ea amauerunt, & hoc sæpè faciebant, sicut communis populus in firma & forti turri alicuius principis

cipis defensionem querit, ut ab inimicis muniatur. In secunda verò turri tria habitacula erant, quorum duo arida in siccitate fuerunt, & eadem siccitas quasi densa nebula apparebat. Et qui in his duobus habitaculis fuerunt, in vnum consentientes, dixerunt: Quæ & vnde sunt ista, quæ hæc quasi de Deo loquitur? Durum est nobis aliter viuere, quàm qui nos præcesserunt, aut qui adhuc viuunt. Quapropter ad illos qui nos cognoscunt, conuertemur, quia in alijs perseverare non possumus. Sicque ad præfatum communem populum * & nec in illo, nec in præfata turri vllius vtilitatis erant. Et in vera visione audiui vocem ad ipsos dicentem: Omne regnum in se ipsum diuisum, desolabitur, & domus supra domum cadet. In tertio autem eiusdem turris habitaculo communis populus fuit, qui multiplici amore, verba Dei quæ de vera visione proferebam, dilexit, ac in tribulationibus mihi adstitit, quemadmodum publicani Christo adhaeserunt. Sed & tertia turris tria propugnacula habebat, quorum primum ligneum fuit, secundum ex fulgentibus lapidibus ornatum, tertium de sepi factum. Aliud autem ædificium in visione mihi occultatum est, ita quòd verba de eo nunc non dico: sed in vero lumine audiui, quòd futura scriptura, quæ de illo exarabitur, fortior & excellentior præcedentium erit.

CAP. XVI.

Subsequenti demùm tempore mysticam & mirificam visionem vidi, ita quòd omnia viscera mea concussa sunt, & sensualitas corporis mei extincta est, quoniam scientia mea in alium modum conuersa est, quasi me nescirem. Et de Dei inspiratione in scientia animæ meæ quasi guttæ suavis pluuie spargebantur: quia & spiritus sanctus Iohannem Euangelistam imbuat, cum de pectore Iesu profundissimam reuelationem suxit, vbi sensus ipsius, sancta diuinitate ita tactus est, quòd absconsa mysteria & opera aperuit. In principio, inquiens, erat verbū, &c. Nam verbū quod ante creaturas sine initio fuit, & quod post ea sine fine erit, omnes creaturas procedere iussit, & opus suum in ea similitudine produxit, sicut faber opus suum fulminare facit: quia quod ante æuum in prædestinatione sua fuit, modò visibiliter apparuit. Vnde & homo opus Dei cum omni creatura est. Sed & homo operarius Diuinitatis, & obumbratio mysteriorum Dei esse, atque in omnibus sanctam Trinitatem reuelare dicitur, quem Deus ad imaginem & similitudinem suam fecit. Sicut enim lucifer in malignitate sua Deum dispergere non potuit, ita nec statum hominis destruere valebit, quanuis in primo homine id tentauit. Omnem itaque dictatum & verba Euangelij huius, quod de initio operis Dei est, prædicta visio me docuit, & me explanare fecit. Vidi que quòd eadem explanatio initium alterius scripturæ (quæ necdum manifestata erat) esse deberet, in qua multæ scrutationes creaturarum diuini mysterij quaerendæ essent.

CAP. XVII.

Ecce quantum, scribentes, progressi sumus, tantum nobis insignium visionum, actuum & verborum sanctæ virginis auctus est cumulus. In quibus summæ gratiæ tanta exuberat doctrina & veritas, ut eam summo opere non amplecti, omni conamine non venerari, ingens sit obstinæ mentis temeritas. Quis enim nisi spiritus diuinus, gratiarum largitor optimus, tam profluo fonte sapientiæ salutaris eam potauit, quòd affluentia spiritualis doctrinæ, quasi flumen aquæ viuæ tam largiter de eius corde emanauit? Penna siquidem internæ contemplationis, in ipsa abdita volauit supernæ visionis, vbi didicit Euangelium Iohannis. Et quis sapiens ambigat, hanc sanctam sedem fuisse æternæ sapientiæ, cui reuelauit Deus tantum thesaurum internæ scientiæ? Certè moralis disciplinæ honestas, quæ sibi familiaris fuit, ita naturales animi sui motus composuit, ut amore diuinæ speculationis, rationabili progressu ad superna prouheretur, vbi læto cordis iubilo, sponso suo Christo proclamare delectaretur. Trahe me post te, curremus in odore vnguentorum tuorum: vbi inter habentes tres citharas, caneret canticum Moyse serui Dei, & canticum agni, legis scilicet & Euangelij. Et nos igitur secundi libri termino hic fixo, etiam canticum laudis Domino canamus, dum tam vastum pelagus visionum sanctæ virginis enauigamus. Interim autem respicemus, & ad miraculorum eius libellum describendum, vela nauigij nostri, Spiritu sancto fauente, reparamus.

PROLOGVS IN LIBRVM TERTIVM DE MI-
raculis sanctæ virginis Hildegardis.

Phil. 3.

Innumera
eius mira-
cula.

Ecuris iam duobus libris superioribus de beatæ Hildegardis virginis Vita & Visionibus, subsequenter de Miraculis eius & Virtutibus scribere ulterius mihi quidem non est pigrum, vobis autem necessarium, ô Ludouice & Godefride Abbates clarissimi. Itaque hunc tertium aggredior ordinare librum, non securitate efficientiæ, sed præsumptione susceptum obedientiæ. Sed quare vobis necessarium? Vtique, quia valida causa est amor sanctus, quo sicut eam in vita dilexistis, ita & in morte ab ea non separari pio affectu proposuistis. Hoc itaque sancto amore affectis vobis fuit necessarium, quod per me vestrum vicarium, gesta eius ad notitiam peruenirent futurorum hominum, ut pro his glorificaret Dominum, qui in sanctis suis mirabilis, mirabiliter in ea operatus est, ut in omnibus bonis esset immutabilis. Quicquid enim de ea dici potest, totum est iucundum & amabile, totum decorum, vtile, & honorabile: quia non solum omnium sanctorum sanctitate, vel mysteriorum Dei interna contemplatione, verum etiam spectabilis fuit & est miraculorum insignium operatione, quorum numerum excedens tanta habetur copia, quod eam verbis vix possunt extollere etiam præclara ingenia. Sed tamen ad enarranda pauca de pluribus, si vobis orantibus Dominus dignetur nobis in altum ductis, spiritus sui auram prosperam dare, secundo verbi cursu portum salutis speramus intrare. Valete.

CAPITVM LIBRI TERTII ARGVMENTA.

1. De eo quod puellam sanauit à tertianis.
2. Quod monachum ab eisdem liberauit.
3. Quod famulam à tumore colli liberauit.
4. Quod Sueuum à tumore totius corporis liberauit.
5. Quod infanrem septem mensium, de motu corporis horrendo liberauit.
6. Quendam remotum virum de dolore gutturis sanauit.
7. Puellæ triduo non loquenti, aqua quam benedixit, & loquelam & vitam restituit.
8. De eadem aqua, iuuenis in extremis agens, conualuit.
9. Quod de pane mensæ suæ benedicto, puellam liberauit, quæ infano iuuenis cuiusdam amore astuauit.
10. Quod matronæ transalpinæ literas misit, per quas fluxus sanguinis restitit.
11. Quod ex capillorum eius circuncinctione, vxor Scolteti in Binga, partus soluta est diurno labore.
12. Similiter aliæ duæ, resti eadem capillorum eius circuncinctæ, liberatæ sunt à simili labore.
13. Quod aliæ duæ, mentis amentia captæ, sensum receperunt.
14. Quod iuuenem, qui se suis orationibus commendauit, per visum ab insidijs inimicorum liberauit.
15. Quod militi in extremis posito visum est, quod ei manus imposuit, & statim conualuit.
16. Quod presbytero exposuit literas, in palla altaris inuentas: vnde ille correptus & correctus, monachus est effectus.
17. Quod multis ciuitatibus & monasterijs verbum Dei annunciauit.
18. Quod cæco puerulo visum restituit.
19. Quod quendam hominem à caduco liberauit morbo.
20. Quod inter cætera virtutum insignia, dæmones ei cuncti ei affuit gratia: & descriptio ipsius de quadam dæmonica, & de arte & fumositate diabolica.
21. De Epistolis ad se, & à se missis pro præfata dæmonica.
22. Quod post septem annos ad se ducta, octauo tandem meritis eius est curata.
23. Quod XL. diebus grauiter infirmabatur, & cum verba Dei ad quosdam spirituales deferret, alleuiabatur.
24. Quod pulcherrimum iuuenem vidit, qui dæmones à se & omnem infirmitatem fugauit.
25. Quod rogata ab Abbate suo & fratribus, scripsit vitam sancti Disibodi in visione ostensam sibi.

26. Quod

26. Quod librum diuinorum operum & multas scripturas reliquit, & quod quinque demoniacas liberauit.

27. De felici transitu suo, & de signis quæ apparuerunt in obitu suo.

LIBER TERTIVS DE MIRACVLIS
S. HILDEGARDIS.

Ligitur curationum tam potens gratia in virgine enituit beata, vt nullus ferè ægrotus ad eam accesserit, quin continuò sanitatem receperit. Quod ex subiectis factis patebit exemplis. Puella quædam nobilis Hildegardis, parentes, domum & seculum, reliquerat, & sanctæ Hildegardis piæ matris magisterio ad votum adhæserat. Hæc quodam tempore, cum tertianis febribus vexaretur, nec villo remedio curaretur, vnicum sibi incidit consilium, vt sanctæ virginis imploraret auxilium. Quæ iuxta verbum Domini, Super ægros manus imponent, & benè habebunt: manum sibi imponens cum benedictione & precibus, sanauit eam propulsatis febribus.

Subsequenti tempore, quidam frater Roricus, qui in quadam cella sub monachico habitu & proposito religiosè cõuersabatur, simili modo tertianis acriter torquebatur. Qui audiens in prædicta sorore factum miraculum, deuotè & humiliter eius petijt & obtinuit benedictionis signaculum: ex quo statim febris fugata est, ægrotus curatus est.

In eodem cœnobio Bertha quædam ancilla sororibus sedulè seruibat, quam tumor colli & pectoris vehemèter angebat. Siquidem ad hoc dolor processerat, quòd nec cibum, nec potum capere, nec saluam deglutire poterat. Hæc ad famulam Dei adducta, signis potiùs quàm verbis, morbi, morti iam proximi, flagitauit remedia. Cui illa compatiens, etiam propter boni seruitij sui assiduitatem, signo S. Crucis locis dolentibus contrectatis, optatam reddidit sanitatem.

Sueus quidam de vico Daleuingun, toto corpore intumuit: & audita fama eius, emenso magno itinere ad eam veniens, spe sua frustratus non fuit. Deniquè per aliquot dies charitatiuè eum secum detinuit, & manibus suis languidum contrectans & benedicens, per gratiam Dei pristinam incolumitatem restituit.

Infans quidam de * Rudenesheim Simon, septem hebdomadas natus, miserabili motu membrorum omnium fuit agitatus: qui à nutrice sua delatus, precibus eius, Deo annuente, est sanatus.

Non solum autem vicinis, sed etiam subueniebat longè positis. Quidam enim Arnoldus de Vuacchernem, olim sibi notus, guttur ita dolens, quòd halitum suum difficulter trahebat, quia per se non poterat, orationum eius suffragia deuotè expetebat. Quæ confidens de Dei misericordia, aquam benedixit, amico misit: quam vt gustauit, dolor (Dei dono) eum dimisit.

Mulieris cuiusdam Hazechæ filia in Binga infirmabatur, & post triduum nihil loquebatur. Cum quæ mater currens pro filia, sanctæ virginis auxilium peteret, nihil aliud quàm aquam benedictam ab ea accepit: qua illa gustata, statim vocem & vires recepit.

In eodem castro iuuenis tanta ægritudine detinebatur, quòd iam in extremis esse putabatur: huic præfata mulier, cuius filia conualuerat, quam adhuc reliquam habuit aquam, in potu dedit, & faciem inde abluit: & protinùs receptis viribus conualuit.

In episcopatu Treuirorum Lurgardis quædam nobilis puella, cum adolescentuli cuiusdam ad carnem speciosi, vehementi amore deperiret, quia copiam explendæ voluptatis suæ præ sui custodia habere nequiret, parentes eius, causa rescita huiusmodi defectionis, consilium & auxilium sanctæ virginis per nuncium fideliter expetièrunt: & pro desiderio cordis sui efficaciter exaudiri mernerunt. Ipsa enim oratione præmissa ad Deum, panem profusus lachrymis benedixit de sua mensa, quem puellæ missum cum dedissent ad comedendum, ilicò ardoris illius penitens in ea refriguit incendium.

Matronam etiam Sibyllam de ciuitate Laufanensi trans alpes, quæ eius adiutori-

Itē matrona quædam à fluxu sanguinis. um per nuncium exposulauit, missis ei subiectis literis, à profluuio sanguinis liberauit. Hæc, inquit, verba circa pectus & umbilicum tuum pones in nomine illius, qui omnia rectè dispensat: In sanguine Adæ orta est mors, in sanguine Christi extincta est mors: In eodem sanguine Christi impero tibi, ô sanguis, vt fluxum tuum contineas. Itaque vt dixit vnus, matrona præfata hoc modo est liberata.

Cap. 11. *Quædam mulier de periculo partus curatur.* Nec hoc prætereundum, quòd cum particulæ crinium vel vestimètorum eius quibuscunque languidis apponebantur, pristinæ incolumitati restituebantur. Denique vxor Scolreti Bingësis, cum partu diutius laboraret, & de vita iam desperaret, ad monasterium virginis Dei ocyus curritur: si aliquid ad subueniendum esset tantoperè laboranti, quæritur: puellæ eius, restem capillorum eius, quam aliquandò seruauerat, obrulerunt: & vt hac ad nuda circuncingeretur, admonuerunt. Quod vt factum est, illa partu feliciter edito, morte liberata est.

Cap. 12. *Itē aliq̄ duæ.* Similiter & aliæ duæ matronæ per eandem restim liberatę sunt simili parturitionis labore.

Cap. 13. Nec minùs profuit duabus de Sudernesheim mulieribus, quas propter mentis amentiam, cum parentes ad loca sancta circumducerent, & nihil proficerent, tandem vt à puellis transmissis ipsa resti circuncinctæ fuerunt, ilicò sospitatem mentis & corporis receperunt.

Cap. 14. *Quidã adolefcēs ab infidijs hostiũ liberatur.* Quid illud, quòd eadem virgo etiam per visum eos præmunire in necessitatibus voluit, quos in orationibus commendatos habuit? Iuuenis de Ederich Rudolphus, noctu in parua villa fuit hospitatus: qui cum tempore quietis cubitum iret, suffragia sanctæ virginis fuit precatus. Mira res. Illa eodẽ schemate & habitu, quo in corpore fuit, per visum ei apparuit, & quòd periculum vitæ ab insidiantibus sibi inimicis incurreret, si non citiùs recederet, aperuit. Qui statim vt de loco cum quibusdam socijs discessit, quosdam illic remorantes hostium phalanx circa manè oppressit: qui se stultè egisse cognouerunt, quia tempestiuè ad visionem eius non recesserunt.

Cap. 15. *Mar. 16.* *Quidã ager fanatur.* Quauis sit miraculosum, non tamen est incredibile, quòd sanctæ virginis adhuc in carne degenti, hominibus impendere beneficia in spiritu fuit possibile, cum ad declarandum eius meritum, Christus ei tam absentium quàm præsentium desideria reuelare dignatus est per spiritum. Nam militem quandam iuxta Andernacum in extremis iacentem, cum amici eius inuiserent, & de rebus suis consularèt, fortè affuit hora, vt signo audito, relicta ad custodiam sola foemina, ipsi ad ecclesiam properarent. At ille silentium nactus, toto corde altis suspirijs Deum inuocauit, & vt per merita huius sanctæ virginis sanitatem sibi conferret, suppliciter postulauit. Nec mora: finita oratione, recreari meruit tali visione: Videri sibi videbatur venerabilem virginem ad se ingredientem, & si sanus fieri vellet, blanditer inquirentem. Quod vt oppidò se desiderare retulit, illa capiti suo manum imponens, subintulit: In nomine eius qui dixit, Super ægros manus imponent, & benè habebunt, infirmitas hæc à te recedat, & esto sanus. Quo dicto, visio disparuit: & ager de lecto surgens, cum admiratione omnium qui cognouerant, conualuit.

Cap. 16. *Mira visio cuiusdam sacerdotis.* Non abs re videtur etiam referre, quod de presbytero quodam factum est, quia & quædam sanctę virginis virtutum in eo portio est, & res digna miraculo rectè memoria in exemplum mandatur, quòd, negligenter quilibet viuens, Deo volente, emendetur. Res in Sueuia vico Rudesheim ita gesta est: Presbyter ille quadã vice, peracto iam die cum nox instaret, intrauit ecclesiam, vt lumen sanctis daret, cum ecce vidit super altare duas candelas ardentes radiare. Venerat secum vnus iuuenis scholaris, in adiutorium diuini seruitij sibi assiduus & familiaris. Ad quem cum diceret, quare candelas extinguere neglexisset, & ille responderet, quòd eas extinxisset: accessit sacerdos ad extinguendum, & inuenit pallam altaris explicatam, sicut euoluitur ad diuinum sacramentum agendum. Cumque staret stupefactus, iuuenis ille corruens in terram, clamauit, & ipse in ecstasi factus: Gladius Domini occidit nos. Quem cum presbyter percussum putaret, festinauit vt eum à terra leuaret. Sed ille nullam habens læsionem, protulit hunc sermonem: Si literas quæ in palla altaris sunt, viderimus, non moriemur. Existimans autem cum hoc præ timore ignoranter clamare, accessit iterum ad altare: & in loco quo sacra conficiuntur, inuenit in palla quinque literas in modum crucis absque humano opere scriptas, scilicet in expansione, A. P. H. in credione, K. P. D. his visis, & diligenter notatis, iuuenis viribus receptis erigitur. Sacerdos, palla complicata, & candelis extinctis, domum supidus reuertitur. Literæ septem diebus

K.
A. P. H.
D.

diebus durauerunt, octauo die & deinceps non cōparuerunt. Quod secum mirans, religiosis & sapientibus factum innotuit. Sed quid portenderet, à nullo homine experiri potuit, donèc post sedecim tandè annos, cum fama toti mundo beatam Hildegardem spiritus sancto illustratam diulgaret, veniens ad eam, cognoscere meruit, sicut ipsa per spiritum sanctum didicit, quid tantum oraculum designaret. Sicut enim quondam Daniel in pariete visus, sic ipsa in palla descriptas, in hunc modum exposuit literas: K. Kyrium. P. Presbyter. D. derisit. A. Ascendat. P. Pœnitens. H. Homo. Quod ille audiens, timore correptus, peccatricem accusat conscientiam & correctus & monachus effectus, præteritæ vitæ negligentias emendare aggreditur per pœnitentiam, & sicut sancta virgo literas exposuit, ad altiorem & districtiorem vitam ascendens, perfectum Dei seruum se in sancta conuersatione exhibuit.

Inter hæc etiam illud de ipsa est notabile, quod Coloniam, Treuerim, Metim, Herbipolim, Babenberg, spiritu diuino non modò acta, sed coacta veniens, clero & populo quæ Deus voluit, annunciauit, & in monte sancti Disibodi, Siberg, Euerbach, Hirsburgia, Zuifelden, Mullenbrunnen, Rudenkyrchen, Kitzingen, Crutendal, Herde, Vverde, Andernacho, In monte sanctæ Mariæ in Elsum & Vuinkelo, quæ ad vtilitatem animarum pertinebant, iuxta ea quæ ei Deus reuelauerat, manifestauit.

Interea cum iuxta villam Rudesheim, Rheni fluuenta nauigio sulcetur, & ad contiguum monasterium sancti monachii properaret, quædam mulier cecum puerulum gestans in vlnis, nauis appropinquauit, & vt ei sanctas manus imponeret, flebiliter clamauit. Quæ pio affectu memor illius qui dixit, Vade ad natatoria Syloe, & laua, aquam fluuij sinistra hausit, & benedixit manu dextera: quam vt oculis pueri iniecit, diuina fauente gratia, visum recepit.

Alio tempore homo quidam, qui caducum morbum acriter patiebatur, venerabilem virginem, vt sibi subueniret, anxius deprecabatur. Quæ salubri benedictione ita eum consignauit, quod à die illa & deinceps idem morbus amplius eum non grauauit. Quod cum domi nunciasset in se factum miraculum, gauisi sunt domestici eius, Deoque gratias egerunt.

Inter cætera autem virtutum insignia, data est à Domino sanctæ virgini ab obsessis corporibus dæmones eijcendi gratia, sicut de quadam nobili & adhuc teneræ ætatis scæmina, describit factum ipsa venerabilis mater. ait enim: Postea quàm me visio docuit dictatum & verba Euangelij Iohannis, in lectum ægritudinis decidi, de cuius pondere nullo modo me leuare potui. Hæc de flatu australis venti in me afflata est, vnde corpus meum tantis doloribus conterebatur, quod anima vix sustinebat. Post dimidium annum idem status, corpus meum ita perforauit, quod in tanto agone fui, quasi anima mea de hac vita transire deberet. Tunc alius ventosus flatus aquarum huic calori se admiscuit: vnde caro mea aliqua parte refrigerabatur, nè ex toto combureretur. Sic per integrum annum afflicta sum, sed tamen in vera visione vidi, quod vita mea in temporalis cursu necdum finiretur, sed adhuc aliquatulum protraheretur. Interea mihi relatum est, quod in inferioribus Rheni partibus à nobis remotis, quædam nobilis scæmina, à diabolo esset obsessa. Nuncij quoque de hac ad me sapius venerunt. At ego in vera visione vidi, quod ipsa permissione Dei, quadam nigredine & fumo diabolica conglobositate obsessa erat & obumbrata, quæ totam sensualitatem rationalis animæ illius opprimebat, nec eam eleuato intellectu suspirare permittebat, velut umbra hominis aut alterius rei vel fumus opposita obteguit & perfundit: vnde hæc rectos sensus & actus perdebat, & inconuenientia sapius clamabat & faciebat. Sed cum hoc malum iussione Dei in illa attenuabatur, tunc leuius grauabatur. Et me cogitante & scire volente, quomodo diabolica forma hominē intraret, vidi, & responsum audiui, quod diabolus in forma sua vt est, hominem non intrat, sed cum umbra & fumo nigredinis suæ obumbrat & obteguit. Si enim forma illius hominem intraret, citius membra eius soluerentur, quàm stipula à vento dispergatur. Quapropter Deus non permittit, quod hominem in sua forma intret. Sed supradictis perfundens, ad insaniam & inconuenientia euertit, & per eum quasi per fenestram vociferatur, & membra illius exterius mouet, cum tamen in eis in forma sua interiùs non sit, animam interiùs quasi sopita, & ignorante quid caro corporis faciat. Deinde vidi prædictæ artis & peruersitatis agmen malignorum spirituum, qui totum mundum pertransiunt, quærentes vbi inueniant eos, per quos schismata & diuersitates morum faciant. Hi ab initio vt creati sunt, coram iustissimis angelis Deum contempserunt, dicentes:

Dd 4

Quis

Exponit sancta Dei, mysterium sanctarum literarum.

Cap. 17. Nota vt multis locis, iussa diuinitus, Dei voluntatem annūciaret.

Cap. 18.

Iohan. 5. Cæcus eius meritis videret.

Cap. 19. Quidam à morbo caeco liberatur.

Cap. 20.

Grauisimè laborat sancta Dei Hildegardis.

Quomodo diabolus intrat hominem.

Diabolus
vsque ad
huc in sua
persecutione
malicia.

Causa ma-
lorum.

Cap. 21.

Diabolus
Dei sancta
ex inuidia
Scrumpilgar-
dem vocat.

Epistola
Abbatis
Brunvulire.

Luc. 1.

Psal. 117.
Psal. 123.

Quis est iste, qui tantam habet potestatem super nos? hoc in inuidia, odio & irrisione dicentes, adhuc in his perseverant, & omnia in his faciunt, quia errorem irrisionis primi inceperunt. Quoniam vero Deus populum per istos purgare vult, permissione & iussione eius stuporem in aere commouent, ac per spumam aeris pestilentiam eromunt, atque inundationes & pericula in aquis faciunt, bella excitant, aduersitates & mala producant. Hæc Deus tunc fieri permittit, cum homines per arrogantiam criminibus ac homicidijs inuoluuntur. Sed cum Deus populum suum sic purgauerit, eosdem spiritus in confusionem ducit, sicut in præfata muliere contigit. Cum enim nequam spiritus, Deo permittente, plures per eam, propter prauos mores & peccata, quæ eis persuaserat, palam confunderet, quibusdam exterritis, & per hoc poenitentibus, idem malignus spiritus confusus est. Nam Deus amicos suos aduersitatibus & infirmitatibus affligi permittit, ut à malis purgetur, unde inimici confunduntur, cum electi per purgationem fulgentiores lapides coram Deo efficiuntur. Cumque mulier illa per plurima loca ad sanctos esset deducta, spiritus qui eam oppræsserat, deuictus meritis sanctorum & votis populorum, vociferabatur, quod in superioribus Rheni partibus verula quadam esset, per cuius consilium expellendus foret. Quod amici eius percipientes, octauo anno fatigationis suæ ad nos eam, sicut Dominus voluit, perduxerunt.

Operæ precium est, hoc in loco antequam verba virginis Christi vteritis persequamur, epistolas inserere, quas Abbas de Brunvulire sibi, & ipsa vicissim illi de hac demonia voluit mittere, ut ex his apertius intelligatur & diaboli nequitia, & laudentur propensius, licet occulta, semper tamen iusta, Dei iudicia. Cum enim post septem annos ipsa mulier Brunvulire adduceretur, ut ibi meritis sancti Nicolai liberaretur, nequam spiritus coniuratus, dixit, se suum non relicturum vasculum, nisi per cuiusdam vetulæ in superioribus Rheni partibus, sicut ipsa supra dixerat, consilium & auxilium, nomen eius euerrens, & quod Scrumpilgardis vocaretur, deridens. Itaque consilium iniéerunt, & literas deprecatorias in hunc modum ei miserunt: Hildegardis dominae & matri venerandæ, totisque visceribus amplectendæ Christi sponsæ, & Regis altissimi filia, G. qualiscunque Brunvulirensis cœnobij prouisor, cum suis fratribus in valle lachrymarum sedentibus, ut possunt, in orationibus omnimodæ dilectionis deuorum famulatum. Quauis amantissima domina, facie nobis sitis incognita, virtutum tamen vestrarum fama nobis estis celeberrima: & licet absentes simus corpore, spiritu tamen vobis præsentem sumus assidue, & qualis sit erga vos nostræ dilectionis affectus, nouit scientiarum Dominus. Auditum est itaque in terra nostra, & celebri sermone vulgatum verbum hoc, quod factum est de vobis à Domino, qui fecit vobis magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Sed quibus quantisque miraculis in vobis clarescat fons viuide lucis, tam nomen, tam clerus, quam populus & rerum protestatur euentus. Nam in vobis fulget opus non humanum, sed diuinum, gratia præcedens, donum præpollens, quod non dicat humana ratio, sed quod procedit ex fonte lucidissimo. Sed quid moramur? Flere magis libet, quam loqui. Ergo sanctitatis vestrae, o domina pijsissima, dulcedo non repuret temeritati, quod in simplicitate cordium, sed nimia necessitate compellente, aperite vobis causam necessitatis nostræ præsumimus, quoniam à vobis bonum consilium recipere non dubitamus. Nam quadam nobilis scœmina à maligno spiritu per aliquot annos obsessa, per amicorum manus ad nos deducta peruénit, quatenus adiutorio beati Nicolai (sub cuius patrocinio sumus) ab hoste imminente liberaretur. Sed versutia & nequitia callidissimi & nequissimi hostis, tot hominum ferè millia duxit in errorem & dubium, quod Ecclesiæ sanctæ maximum timemus detrimentum. Nam omnes nos cum multitudine populi pro liberatione scœminæ istius iam per tres menses multis modis laborauimus, & quod sine mœrore dicere non possumus, peccatis nostris exigentibus, nihil profecimus. Omnis itaque spes nostra, post Deum, in vobis est. Dæmon enim iste nunc quadam die coniuratus, tandem manifestauit nobis mulierem hanc obsessam liberandam esse per virtutem vestrae contemplationis, & magnitudinem diuinæ reuelationis. Nunquid & magna in eius liberatione intendit Deus? Vtique. Itaque largissima benignitas nostri redemptoris laborem nostri negocij & mœroris, sed & lætitiæ & exultationis, per vos plenissimè consummare dignabitur, ut & omnis error & infidelitas hominum adnihiletur, & obsessa famula Dei liberetur, ut cum propheta dicamus: A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. & : Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Quidquid ergo Deus de his vobis insinuauerit, seu

seu visione reuelauerit, nobis sanctitas vestra literis designare studeat, obnixè & humiliter deprecamur. Vale.

Cumque beata Hildegardis literas suscepisset, diligenterque perspexisset, rogantibus pie condolens, omnes forores monuit, ut pro prefata necessitate publicis & priuatis orationibus humiliter insisterent: ipsaque, oratione premissa, oculos mentis ad Dominum eleuabat: & responsum hoc, secundum quod in vera visione vidit & audiuit, & non per alium, quam per inexhaustam sapientiam dictatum, ita rescribit:

G. Ecclesie Brunuillarensis Abbati, H. Cum flagellis Dei sim longa & graui aegritudine constricta, vix aliquantulum petitioni vestrae respondere valeo. Hæc à me non dico, sed ab illo qui est. Diuersa genera malignorum spirituum sunt. Hoc verò dæmonium, de quo quæritis, has artes habet, quæ moribus hominum in vitijs assimilantur: vnde & cum hominibus libenter manet, ac ideò etiam Crucem Domini & reliquias sanctorum ac cætera, quæ ad seruitium Dei pertinent, aliquantum negligit & deridet, nec multum pertimescit. Ea quidem non diligit, sed fugere dissimulat, velut aliquis stultus & negligens homo, verba & minas quæ sibi à sapièntibus inferuntur, paruipendit: quapropter & difficilius, quam aliud dæmonium, expellitur. Nam nisi in ieiunijs, flagellis, orationibus, eleemosynis ac ipso iussu Dei * eijcietur. Audite ergò, & non responsum hominis, sed ipsius qui viuuit. Eligite septem boni testimonij, & quos vitæ meritù probat, sacerdotes in nomine & ordine Abel, Noe, Abraham, Melchisedech, Iacob, & Aaron, qui viuenti Deo sacrificium obtulerunt, septimū in nomine Christi, qui seipsum Deo patri in cruce obtulit: & ieiunijs, flagellis, orationibus, eleemosynis, & Missarum celebrationibus præmissis, humili intentione & habitu sacerdotali, cum stolis ad patientem accedant, & eam circumstantes, vnusquisque eorum virgā in manu teneat, in figura virgæ qua Moyses Aegyptum, mare rubrum, petramque præcepto Dei percussit, ut sicut Deus ibi per virgam miracula ostendit, ita & hîc pessimo hoste virgis eiecto, seipsum glorificet. In figura septem donorū Spiritus sancti, septem sacerdotes erunt, ut spiritus Dei, qui in initio ferebatur super aquas, & qui inspirauit in faciem hominis spiraculum vitæ, spiritum immundum ab homine fatigato exufflet. Et primus qui in nomine Abel erit, virgā in manu tenens, dicat: Audi maligne & stulte spiritus, quicumque in homine isto habitas, audi verba hæc non per hominem præmeditata, sed per illū qui est, & qui viuuit, manifestata &c. Cumque sancta virgo literas istas, spiritus sancto reuelante, perfecisset, per manus eius, qui occultè quæsierat, sicut in libro Sciuias dicit, ad monasterium, vbi mulier tenebatur, misit, ut super eam humiliter recitarentur. Cumque venisset lector ad locum illum, vbi in fine scriptum est, Et ego indocta & paupercula foeminea forma, ô blasphemix & derisor spiritus, tibi dico in illa veritate, qua ego paupercula & indocta forma, de lumine sapientix hæc vidi & audiui, & per eandem sapientiam tibi præcipio, ut de ista homine in vera stabilitate, & non in turbine instabilitatis tuæ exeat: idem nequam spiritus totus infrenuit, ac tantos vlulatus cum horridis clamoribus eiulando emisit, quòd adstantibus maximos terrores incussit. Et dum his ferè per dimidiam horam bacchando institisset, tandem ut Deo placuit, vas quod diu possederat, reliquit. Mulier cum se esse liberatam sensit, manus adstantibus porrexit, ut eam erigerent, quia vires non habuit. Tunc ante principale altare sancti Nicolai se prostrauit, & gratias Deo pro liberatione suâ egit. Populis hæc cernentibus, & ut vulgus solet, perstreptibus, sed & gratias & laudes Deo cum signorū pulsationibus resonantibus, fratribus quoque hymnum, Te Deum laudamus, canentibus: heu, quod miserabile dictu est, idem antiquus hostis occulto Dei iudicio redijt: & vas quod reliquerat, repetijt: vnde foemina tota contremiscens, & cum stridore & clamore se erigens, plusquam prius insanire cœpit. Vnde exterritis qui aderant, & mœstitia completis, nequam spiritus interrogatus, cur repetere ausus fuisset creaturam Dei quam reliquerat, respondit: Signum Crucifixi exterritus fugi. Sed cum nescirem quò irem, vas meum vacuum & non signatum repetij. Cumque præfatis literis & coniurationibus sanctæ virginis, ut exiret, cogeretur, frendens clamabat, quòd non nisi in præsentia eiusdem vetulæ egrederetur. Tunc qui sanioris erant consilij, amicis & tutoribus foeminx persuaserunt, ut ad beatam virginem eam perducerent. Accepta itaque Abbatis & fratrum benedictione cum commendatitijs literis, cœperunt illò ire. Literæ autem in hunc mundum erant: H. venerabili dominæ, omni gratiarū actione dignæ, G. Brunuillarensum Abbas indignus, cum suis fratribus viuere, proficere, mundum pede subter habere, & quicquid

Responsum
Hildegardis.

Nota genera malignorum spirituum diuersa.

March. 17.
* Decesse videtur, notum.
Mirabile consilium.

Gen. 1. & 2.

Curatur dæmoniacæ, sed postea iterum possideretur.

Eccè timeo dæmō signū Crucis.

Secundæ litteræ Abbatis Brunuillarensis.

famulæ

famulæ Christi excellentius optari potest. Quòd Dominus vos respexit, gratiamque suam infudit, iam totus mundus nouit. Sed nos qui hæcenus per nuncios nostros & literas pro necessitate mulieris, maligno spiritu obsessæ, sanctitati vestre locuti sumus, nunc saltem per personam ipsius cum magna spe ad vos directam, verbum necessitatis reperimus, & preces precibus deuotè superaddimus, vt quo magis est vobis vicina corporaliter, eo amplius sitis ei propicia spiritualiter. Nam dæmon literis vestris, quas Spiritus sancto dictante misistis, coniuratus, vas possessum per breuem horam reliquerat: sed heu, nescimus quo iudicio Dei, redijt, vasque derelictum denuò inuadens, illud nunc acrius quàm prius fatigat. Nobis autem eum iterum coniuuantibus, & fortiter ei insistentibus, tandem respondit, quòd vas possessum non nisi in præsentia vestra relinquet. Eapropter ipsam ad sanctitatem vestram mittimus, vt quod nos, peccatis exigentibus, non meruimus, per vos compleat Dominus, & antiquo hoste eieccto, ille qui potens super omnes est, in vobis glorificetur. Valeat materna dilectio vestra.

Cap. 22.

Cur Deus
dæmoniaca
hanc S. Hil.
de gardi fer-
uârît curâ-
dam.

Cruciât dia-
bolus loca
sanctorum.

Nota de sa-
cramento
Eucharistiæ,
de perditio-
ne Catharo-
rum siue hæ-
reticorum.

Nota de
fontis bap-
tismatis
consecra-
tione &c.
Gen. 1.

Iterum dia-
bolus expel-
litur, & am-
plius ad su-
vas non re-
uertitur.
Iob 1.

Iob 1.

His Epistolis prælibatis, congruum videtur, vt ad hoc vndè paululum deflexit, oratio reuocetur, & videamus quomodo Deus ad virginis suæ glorificationem tam diu huius foeminae distulit liberationem. Poterat enim omnipotens & per alios sanctos, ad quos circumducta tot annis fuerat pro obsessæ, facile quod petebatur, præstare. Sed gloriam huius miraculi in sanctam virginem transferens, meritorem eius qualitatem euidenter voluit cunctis suo tempore manifestare. Quòd qualiter acciderit, ex verbis ipsius melius cognosci poterit. De aduentu, inquit præfatæ mulieris multum exterritæ fuimus, quomodo eam videre vel audire possemus, de qua plurimus populus per tot tempora erat commotus. Sed Deus rorem suauitatis suæ super nos pluit, & absque horrore & tremore in habitacula fororum absque adiutorio virorum eam locauimus: & deinceps nec pro horrore, nec pro confusione, qua dæmon superuenientes pro peccatis confudit, nec pro irratorijs vel turpibus verbis, quibus nos superare voluit, nec pro pessimo flatu suo, ei vllatenus cessimus. Et vidi quòd in ipsa muliere tres cruciatus passus est. Primum, cum illa de loco ad locum sanctorum ducta est. Secundum, cum communis populus elemosynas pro ea dabat. Tertium, cum per orationes spiritualium ex gratia Dei abire compellus est. Itaque à Purificatione sanctæ Mariæ nos & comprouinciales nostri vtriusque sexus, ieiunijs, orationibus, elemosynis, & corporum castigationibus vsque in sabbathum Paschæ pro ipsa laborauimus. Interim per Dei potentiam coactus immundus spiritus, multa de salute baptisimi, de Sacramento corporis Christi, de periculo excommunicatorum, de perditione Catharorum, & his similibus, ad confusionem suam, ad gloriam Christi, coram populo quauis inuitus, protulit: vndè multi fortiores ad fidem, multi promptiores effecti sunt ad peccatorum emendationem. Sed vbi illum falsa proferre in vera visione vidi, illum statim redargui: vndè mox conticescens, dentibus in me strendebat: loqui verò illum propter populum non prohibui, cum vera proferebat. Denique sabbatho sancto cum fons baptismatis consecraretur, per flatum sacerdotis, quem in fonte mittit, cum verbis quæ spiritus sanctus rationalitati hominis & doctoribus Ecclesiæ infudit, quoniam in prima creatione spiritus Domini aquas mouit, sicut scriptum est: Spiritus Domini ferebatur super aquas: mulier illa præsens ibi erat, atque timore magno correpta, ita contremuit, quòd terram pedibus perfodit, & de horribili spiritu, qui eam oppresserat, sufflatum sæpè emisit. Mox in vera visione vidi & audiui, quòd vis altissimi, quæ sanctum baptisma obumbrauerat, & semper obumbrat, ad diabolicam conglomeratam, qua foemina illa fatigabatur, dixit: Vade satana de tabernaculo corporis mulieris huius, & da in eo locum spiritui sancto. Tunc immundus spiritus per verenda loca foeminae cum egestione horribiliter egressus est, & ipsa liberata est, ac deinceps sana in sensibus animæ & corporis permansit, quàm diu in præsentem seculo vixit. Quòd postquam in populum diuulgatum est, omnes cum canticis laudum & verbis orationum dicebant: Gloria tibi Domine. Itaque vt Deus permisit, quòd satan totum corpus Iob horrore & fetore vermiu perfunderet, & vt ille aestimabat, quòd per deceptionem suam, qua honorem Dei abnegauerat, istum etiam superare posset, Deo animam eius custodiente, tangere eum non potuit, quia Iob Deum in fide non dereliquit, vndè & confusus ab eo discessit, quia Deus per ipsum, satan superauerat, vt sciret quoniam Deo nullus præualere posset. Sic & hæc mulier cum maligno spiritui ad vendandum tradebatur, Deus non permisit, quòd anima eius in bona fide deficeret. vndè & inimi-

& inimicus in ea confusus est, quia à iustitia Dei eam auertere non potuit. His & huiusmodi verbis, virgo Dei diuinæ misericordiæ opera, propter se & per se celebrata, nihil sibi attribuens, leniter, suaviter, verecundè & humiliter referebat: quia virtutum iactantiam fugere, virtutis loco ducebat.

Vndè & post huius virtutis tam humilem & nihil omninò de se præsumentis recitationem, quasi cum Apostolo diceret, Nè magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet, statim subnectit eam, quæ subsecuta eam fuit quasi verè stimulus contra extollentiam, totius carnis suæ debilitationem. Post hæc, inquit, nimirum post mulieris illius liberationem, magna ægritudo iterum inuasit me, ita quòd venæ meæ cum sanguine, ossa cum medullis emaruerunt, & viscera mea infra me distracta sunt, totumque corpus meum ita elanguit, sicut herbæ viriditatem suam in hyeme perdunt. Et vidi, quòd nequam spiritus indè irridebant, cachinnando dicentes: Vah ista morietur, & amici eius flebunt, cum quibus nos confudit. Ego autem exitum animæ meæ adesse non vidi. Infirmitatem autem istam plusquam quadraginta dies & noctes patiebar. Inter hæc in vera visione mihi ostensum fuit, quòd quasdam congregationes spiritualium hominum virorum ac mulierum inuiserem, eisque verba, quæ Deus mihi ostenderet, manifestarem. Quod dum tandem facere tentarem, nec vires corporis haberem, infirmitas mea aliquantulum lenita est: & præceptum Dei exequens, dissensiones, quas quidam inter se habebant, sedavi. Has vias quas Deus mihi præcepit, cum negligere propter populi timorem, dolores mihi corporis sunt augmentati, nec cessabant quousque obediui: sicut & Ionæ contigit, qui valde afflictus fuit, quousque ad obedientiam se reclinauit. Cap. 23.
2. Cor. 12.

Supernam post hæc sponsa Christi meruit visitationem, qua tantam percepit consolationem, vt ex eius delectatione diceret se repletam fuisse inestimabilis gaudij exultatione. Pulcherrimus, inquit, & amantissimus vir in visione veritatis mihi apparuit, qui tantæ consolationis fuit, quòd omnia viscera mea velut odore balsami eius ad spectum perfudit. tunc gaudio magno & inestimabili exultabam, semperque eum prospicere desiderabam. Et ipse his qui me afflixerunt, præcepit, vt à me discederent, dicens: Abscedite, quia nolo vt amplius eam sic torqueatis. Qui cum magno ululatu recedentes, clamabant: Ah quòd huc venimus, quia confusi recedimus. Mox ægritudo, quæ me inquietauerat, velut aquæ, quæ per procellosos ventos inundatione commouentur, ad verba viri me dereliquit, & vires recepi, quemadmodum peregrinus cum in patriam reuertitur, possessiones suas recolligit, atque venæ cum sanguine, ossa cum medullis in me reparata sunt, quasi de morte suscitata fuisset. At ego tacui in patientia, silui in mansuetudine, & sicut pariens post laborem, ita loquebar post dolorem. Cap. 24.
Visto eius iucundissima.

Post hæc ab Abbate meo & fratribus humilima instantia & deuotione coacta sum, vt vitam sancti Disibodi, cui prius oblata eram, vt Deus vellet, scriberem, quia nihil certi indè haberent. Et oratione cum inuocatione spiritus sancti præmissa, ad veram sapientiam, in vera visione commonita prospexi, ac secundum quod ipsa me docuit, vitam & merita ipsius sancti conscripsi. Subito mirabiliter reualefcit.

Deindè librum diuinorum operum scripsi, in quo vt omnipotens Deus mihi infudit, altitudinem, profunditatem & latitudinem firmamenti vidi, & quomodo sol & luna, stellæ & cætera in illo constituta sunt. Cap. 25.
Hæc vitam offender lector Tomo 4. Julij 8.

Multa & alia scripturarum monumenta & insignia prophetiæ gratiæque, documenta sancta virgo confecit, sicut superius diximus, in quibus eruditæ à spiritu sancto eius animæ ac diuinis deditæ indicia colligimus. Plurimum enim emolumenti in eis inuenire possunt, qui amorem doctrinæ & scientiæ gerunt, vtpotè quæ à Deo ordinata, & per ipsam hominibus sunt propalata, in qua Dei sapientia, quasi in solio potentiæ sublimi autoritate sedebat, & per eam mirabilia faciens, rerum iudicia decernebat.

His, prout possibilitas ingenio supperebat, à nobis digestis, calamū ad verba sanctorum filiarum eius veramus: & quæ de ipsa memoratu digna scripserunt, maxime quæ de beato transitu eius sunt, viderunt & audierunt, & manibus suis tractauerunt, adiuuante Domino, fideliter & veraciter huic operi annectamus.

Mulierem, inquit, quandam acriter à dæmonio muto vexatam, super quam & fratres de Lacu, plurimum laborauerant, cum ad se magno labore virorum in lecto deportata esset, pia mater, audaciæ & præsumptioni dæmonis, verbis à spiritu sancto portata esset, pia mater, audaciæ & præsumptioni dæmonis, verbis à spiritu sancto portata esset, pia mater, audaciæ & præsumptioni dæmonis, verbis à spiritu sancto portata esset. Cap. 26.
Liberat quandam mulierem à dæmonio latis obsessam.

latis confidenter resistens, ab orationibus & benedictionibus non cessauit, quousque per gratiam Dei ab hoste maligno eam liberauit.

Item aliam infanam. Simili modo & alia mulier, quæ propter furorem insaniam, diris vinculis ligata fuit, cum ad se adducta fuisset, solui eam monuit, & statim sub admiratione omnium, qui aderat, sanitate mentis & corporis recepta, cum gratiarum actione remeauit ad propria.

Item aliam à demonio vexatam. Item de clauistro Schefeneburch, sororem quandam diabolus ad sancta opera, orationes, vigiliis & ieiunia, ad perceptionem quoque Sacramentorum, simulans se esse angelum lucis, horrabatur, & criminalium confessione, quibus nunquam subiacuerat, confundere eam nitebatur. Inter quæ etiam ita eam afflixit, quod nomina & ad spectum quorundam hominum & animalium intantum abhorrebat, quod ipsis visis vel auditis, horribili voce per longam horam perstrepebat. Hæc à Priore & Conuentu cum literis ad sanctam virginem missa, ab ea & confortata, & à diaboli errore est liberata.

Item duas alias. Eadem virtute alias duas mulieres à demonio obsessas, liberauit, quarum vna cum esset paupercula & cæca, in eleemosynam eius recepta, in spirituali habitu vitam feliciter consummauit.

Cap. 27. His itaque præmissis, quia ad finem operis huius festinamus, finem quoque vitæ sanctæ virginis, quibus signis Deus illustrauerit, sicut præfatæ sorores eum descripserunt, videamus.

Phil. 2. Cum beata, inquit, mater Domino multis laborum certaminibus deuotè militasset, vitæ præsentis tædio affecta, dissolui & esse cum Christo quotidie cupiebat. Cuius desiderium Deus exaudiens, finem suum sicut ipsa præoptauerat, spiritu prophetiæ ei reuelauit, quem & Sororibus prædixit aliquandiu. itaque infirmitate laborans, octogesimosecundo ætatis suæ anno, XV. Kalend. Octobris, ad sponsum cælestem felici transitu migravit.

Excedit è vita virgo sanctissima. Filia autem ipsius, quarum omne gaudium & solatium ipsa erat, funeri dilectæ matris amarissimè flentes assistebat. Nam licet de præmijs & de suffragijs sibi per ipsam conferendis non dubitarent, propter discessionem tamen, per quam semper consolabantur, maximo cordis mœrore afficiebantur.

Deus verò, cuius meriti apud se esset, in transitu suo euidenter declarauit. Nam supra habitaculum, in quo sancta virgo primo crepusculo noctis Dominicæ diei, felicem animam Deo reddidit, duo lucidissimi & diuersi coloris arcus in firmamento apparuerunt, qui ad magnitudinem magnæ plateæ se dilatauerunt, in quatuor partes terræ se extendentes, quorum alter ab aquilone ad austrum, alter ab oriente ad occidentem procedebant.

Duo lucidissimi arcus, & Crux apparet in celo tempore obitus sui. At in summitate, vbi hi duo arcus iungebantur, clara lux ad quantitatem lunaris circuli emergebat, quæ latè se protendens, tenebras noctis ab habitaculo depellere videbatur. In hac luce Crux rutilans visa est, primum parua: sed crescendo postea immensa, circa quam innumerabiles varij coloris circuli, in quibus singulis singulæ rutilantes Cruciculæ oriebantur cum circulis suis, priore tamen minores conspiciabantur. Et cum hæc in firmamento se dilatassent, latitudine sua ad orientem magis pertingebant, & ad terram versùs domum, in qua sancta virgo transierat, declinare visæ, totum montem clarificabant. Et credendum quod hoc signo Deus ostendit, quanta claritate dilectam suam in cælestibus illustrauerit. Nec defuerunt, antequam sepeliretur, miracula meritum sanctitatis eius attestantia. Nam duo

homines, qui sanctum corpus eius spe bona tangere præsumperunt, à graui infirmitate conualuerunt. Exequijs igitur venerabiliter à reuerendis viris celebratis, in venerando loco est sepulta, vbi meritis eius, omnibus pio corde quærentibus præstantur multa beneficia. Odor quoque miræ suauitatis de sepulcro eius redolens, dulcedinis suæ fragrantia aliquorum hominum nares perfundit & peccora. Speramus itaque & indubitanter credimus, apud Deum eius esse memoriã immortalem, qui in hac vita donorum suorum prærogatiuam ei contulerat specialem, cui laus sit & honor in secula seculorum, Amen.

Duo moribidi contactu corporis eius sanantur.

MAR.